

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 335.

ספר

יציב פתגם

דברים מאירים קדושים וטהורים מהרב הגאון האמיתי שר התורה
 מגוריה הטובה הקדוש ונורא המקובל לדיק יסוד עולם
 רבינו יעקב עמרן זולקלה"ה הנקרא יעב"ץ והוא דרוש והספר מר
 אשר עשה על שקיעת השמש ששני דמרי חביו הרב הגאון האמיתי
 י"ש חלקים קדוש וטהור יהודי דורו רבן של כל ישראל רבינו צבי
 וירש אשכנזי זולקלה"ה חנ"ק האמבורג אמשטרדם וח"כ
 ח"ק לבוב וסו מנוחה כבוד בעהמ"ח סו"ת חכם צבי.

וגלוח לזה ספר

מגילת ספר

לחן

ע"י

הגאון רבינו יעקב עמרן זולקלה"ה והוא תולדות חביו הגאון חכם לבי ז"ע
 קדושתו והלכות בקדוש יחוסו לכבוד בית אבותיו גאוני וקדושי דור דור ז"ע:

הספר יציב פתגם נדפס עוד בחיי המחבר ז"ל באלמונא גם כפי מגילת
 ספר נדפס זה בכיר בווארשא ומאז לא באו בדפוס והם יקר במציאות וס"ח להרב
 ח"כ המה"ג החו"ב קו"ב לנ"ה מלא ספרה החקיד וי"ח המפורקים קב"ש מוה"ר צבי
 יחזקאל שליט"ח חנ"ק קראסניבראד אשר השאיל הספרים מדפוסים ישינים
 לעסק ההדפסה.

בדפוס המשונח והמפואר ש"ר אלמיר מייבער ל"י.

שנת תרמ"ו לפ"ק

קאלאמעא

JZIW PISGOM

Druck v. M. Bilous in Kolomea. 1886.

בעזה"ש"ת יום ה' חקת שנת תרמ"ו פה קראסניבראד.

שפעת שלום וברכה לכבוד גיסי וב"ד ידידי
האבנך הנגיד המופלג בעל מידות טובות שלמה
כיחוס והמעלה מו"ה ב"ש ב"ש יעקב נ"י
ש"ס בקאלאמנא.

8033/1118

מכתבך הניעני. ואשר בו הודעתני כי תשתדל להוליח לאור שינת את הס'
יצ"ב פתגם וס' מגילת ספר מדודינו הרב הגאון המובהק סבא
קדישא אספקלרי'. המאירה ארי שבחבורה רבינו יעקב עמדן מכוונה יעב"ץ
זקלה"ה בנו של זקינינו הרב הגאון המובהק הנשר הגדול אור עולם איש
אלקים הקדוש והטהור רבן ומאורן של ישראל רבינו צבי זי"ע אשכנזי
בע"ס סו"ת חכם צבי מאוד ישמח לבי ויהי' הסי"ת בעוזך לברך על
המונמר ויברכו אותך בכל אפסים וקלוי ארץ על מעשיך כי תחטמך בקדשים
לחדש חלה הספרים המאירים ומזהירים מעטי המליחות אשר אחד בעשרה
עירות יוכל להמלא. והנני למלאות בקשתך והנני שולח לך את הס' יצ"פ
וסמנ"ם אשר ת"ל חנני השם בזה מדפוסים הישינים למען יהי' לך לעסק
ההדפסה, ומה נעמו דברי זקינינו החכם לבי זי"ע המובהאין בספר יציב
פתגם דף ג' כפי' פסוק תהלים קי"ח לא אמות כי אחיה ואספר מעשי
יה ולכבוד' כפל הלשון ופי' עפי' דברי חז"ל גבי השונמית שאפילו
היתה בסוף העולם הטימה הקב"ה והביאה לכאן שתספר הגם שנעשה
לבינה ע"י אלישע ולא יספר אחרו רשע גיחוז בגדולות מעשי ה' ונפלאותיו
כי לרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי וידוע דהרשעים בחייהם קרויים
אחים לזה אמר דהע"ה לא אמות כי אחיה ר"ל אחי לא אמות עודני
בחייהם כרשעים ועי"ז ואספר מעשי יה יהי' ביכולתי לספר כפלאות ה'
עיי"ש והנה אחי זעירא ודל פירשתי בעזה"ש"י ג"כ עפי' דרך זה באופן
אחר בהקדם דברי הש"ס ברכות ד"ה ע"א לעולם ירגיז אדם יצ"ט על
יאה"ר אם נלחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' אם נלחו מוטב ואם
לאו יקרא ק"ש אם נלחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה והקשה בס'
עיוי"ע למען כולי אחי הל"ל מיד יזכיר יום המיתה ותי' כי לפעמים אין
העלכות טוב וכו' ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה להכי קאמר
חסילה שיעסוק בתורה או יקרא ק"ש ואם בכ"ז לא יועיל אזי יזכור יום
המיתה עיי"ש וכעין זה פי' בס' ערבי נחל פ' תלא הפסוק מי גבר יחיה
ולא יראה מות ימלט נפשו מיד שאל סלה היינו מי גבר יחיה ולא יראה
המות

הקדמה

המות נגדו בעת שיחי' ושיחי' ביכולתו למלט נפשו מיד שאלו וכינו כעלת הגמ'
יזכור יום המיתה ולכך נאמר בבחינת גבר שהיא מדרגה קטנה ואריך לבוא
לעלה האחרונה אבל יותר טוב למלט נפשו מיד שאלו בעלות הראשונות
בעסק החורה וק"ש אשר אין מביאין עלבות עיי"ש גם זקינינו הגאון
האמתית החסיד וקדוש מוהר"ר צבי הירש אבד"ק בערלין זי"ע פי'
כן פסוק זה ובאופן אחר קלם בהכוחו למ' לחס שמים אבות פ"ג משנה
י"ט ועיין בס' אמרי יוסר ד"ע ע"ב מהגס"ק בעל מהר"ם ח"ש וכעין זה
פי' הגאון הקדוש הרבי ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע פי' ע"ש יחזק
אבינו לא ידעתי יום מותי היינו שלא הולך לבוא לבחינת הזכרת יום
המיתה. ועיין בס' עטרת זקנים פ' ויגש צפי' אמותה הפעם שדייקה
בפעם הזאת להתנברות רוב שמחה הולך יעקב אבינו לבוא לזכרון יום
המות ועיין בס' רמתיס לופיס ח"ב אות כ"ד בשם הרב הגאון הקדוש
רבן של ישראל מהר"ם זי"ע מקאזק צפי' אמירה ישראל ואל ידבר עמנו
אלהים פן נמות ויאמר משה אל תיראו וכו' ובעבור תהי' יראתו על
פניכם לבלתי תחטאו היינו שאין יראת פן נמות יראה עובדה וזה אל תיראו
רק לבעבור יהי' יראתו על פניכם עיי"ש וכזה פי' בס' בניית ברמה ד"ח
ע"ב פי' חכי חכי הוא מנחמכם מי את ותראי מאנוש ימות היינו מי
ית אף נפלה ממדרגתך ותראו מאנוש ימות שיראתך בא פסיבה זכרון
א"ס המיתה ולא תוכל להרפא בדרך הראשון והיינו תורה וק"ש וקבלת
עומ"ש עיי"ש בארוכה בדבריו דפח"ח ובזה נ"ל לפרש בעושה"י גמרא
ברכות דל"א ע"א ח"ל רבן לרב המנוח זועי בהלולא דמר בריה דרבינא
לישרי לן מר אמר להו ווי לן דפיתקן וכו' אמרי ל' חנן מה נעני בדרך
ח"ל הי תורה והי מצוה דמגני עלן היינו למה לא יגן עלינו תורה ומצות
שבל נלרך לבוא לבחינה קטנה בהזכרות יום המיתה וזאת י"ל חפלת
דהע"ה לא אמות כי אחיס היינו שבל יהי' לי מן הולך לזכור יום המיתה
בעת שאחיה רק יהי' לי העלות הקודמים היינו שאספר מעשי יה ואין המקום
גורם להאריך וזכות דודינו המחבר הגס"ק יגן עלינו והשית"ש יהי'
בעוזריו. לעבדו בכל לבב ונפש ומאודינו. ויטרינו מעונותינו. ונקבל
עול מלכות שמים על שכמינו. וישלח גואלינו. ולהר הקודש יסלינו. במהרם
ציינו. למקום ממדתינו. ומדות נפשינו. לשרשינו. ותכלית בריאתנו, ויאמר

די ללרותינו. יקבץ פזריונו, חמן .

דברי ניסך וכן דורך דור"ש באהבה צבי
יחזקאל מברלזאהן אבד"ק סג"ל בלהאפי'
המנוח מוס' אברהם היים זל"ל מפעטרקוב.

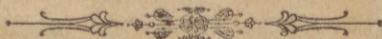

יציב פתגם

וכתוב אליה קנים והגה והי

דו"א קונטרס קטן ממה שדרשתי וקוננתי על אבא מרי הגאון החסיד
המפורסם כמוהר"ר צבי הירש אשכנזי זללה"ס מאובין אשר
סי' שר אבא ישראל אב"ד ור"מ בכמה קהלות קדושות המפורסמו' בארץ
טורקייא ואשכנז ובסוף ימיו לעשרת צבי ולפירת חפארה, היתה על שמו
המשרה. לשאר עמו בק"ק לבוב והגליל המטעירה הי"ת יגדיל הודה
והדרה. ושם נפטר בש"ע גדול וכל הארץ בוכים במר נפש כי מצא אוחס
ליום צרה. ולא הייתי שם ביום הקבורה. וכבואי העירה וילב יעקב מלכה
הדורה. על קבורתו ועינתי עליו דברים ככהג בנפש מרה. במעמד רבים
ומשובים ופומצי גדול אשר עמדו לכבודו בשורה. ושמעו אמרי כי נעמו.
וחסי בפיהם כדבש וכאלו קעס מן בו טעמו. ומילתא אלבשייהו יקרא.
ושלא לעבור על דברי חבירי. ואנשי שלומי מה רבו מפלירי, על גבי חרשו
בעגלתי. למצוא חידתי. כתובה חרושה על לוח לבם בצפורן שמיר. באהבתם
ברית כרתי. אחת נשבעתי. ולא אמיר. ונענעתי להם ראשי. אחף כי מצער
היא וחסי נפשי. באמרת אלי בדבר שיש היגול ה' חולקין כבוד לרב ואב
גם במקום שח"ב. לאחרים החורים בו שחוב"ה היא עליכם כל שעה
קשעה ראשונה ואף אם היא אבילות ישנה. וישמעו נגידים כי אדבר
דברים מרים כגידים. והגד אניד חזות קשה. ותהא בעיניהם כפרועגמא
חדשה. מנחה היא שלוחה. ויהיו דברי להם למנוחה. לאבילי ציון המצויין
בהלכה. הוא אדוני אבי מורי הגאון הקדוש זל"ל זכרו לא ימוש מתוך
היכודים לעובה ולברכה. ושמה מחוכו ילמדו לס"קר. בסקירה א' סקדמות
נפלאות נאותות. כאשר יסבול נושא הדרוש באוחות. ומופתים היקשים
מדרשים יסודתם בהדרי חדרי השכל מעז יאח מתחוק ומתאוכל יאח מאכל.
מריחים מכל אבקת רוכל. בדבר הלמד מעינו. לפי זמנו. ולירפתי לו
בקשה. יסרתיה לאומרת כל י"ב חודש שנת אבנו בערבי ר"ח על מקום
קבורתו הקדושה. גם החרוזים אשר חקנתי לחרות בעט ברזל על מצבתו אבן
הראשה. וקראתי בשם מנילה זאת יציב פתגם. שיש במשמע מלות אלו
למפרע דבר המלכה. אשר לא שנה ה' ואכל האבות ההובה. בשגם
מלת יב חסרת יו"ד האכלעת בלשון ישנה אוחיות צבי ושמה דערים

עליה (גם ר"ח לבי בן יעקב זכרון לבי ועופר הנלקח ממני בעו"ה עודנו
 באבו נקטף מבית הספר) ועוד בו שלישיה ואינו זו מפשוטו להורות
 באמתת כוונת הדרוש ויצואר מחוכו שבכהה. לעורר ישינים בכח
 הדיבור ונחן נשמה. וגם היחס לו בזה תקומה. ויציב חלמא.
 וכן יקיס ה' אח דברו הטוב בגזרח עירין פחגמא
 וינהמנו בכפלים. בשב ה' אח שיבת ליון
 וירושלים. הכחב בדמע יעקב בן הג'
 החסיד כבוד קדושח אבא מארי
 כמוהר"ר לבי איש
 האלהי' זוקלה"ה
 וחל"לבה.

מליצה נמרצה. לעומת העצה היעוצה. עת ספור
ועת רקוד באיל תערוג. לקרא למקוננים וספדנים.
ושו"ם בעל בכי לה"ל גאון כל צב"י תפארת ישראל
ולעורר בקינים והגה דברים לארוג .

נאם

הנוסס ומתאנח גונח מלבו וילולי יליל כמכס בחליל ומקונן : אחרי
אשר שבעה ורוחה נפשי מדמי. עם למדומי חמ"ה. עזה תמות
וחרי אף הגדול ביום מהומה יום המעונן : ואחרי שחתי ומליחי את
קובעת כום חסומין של הכל בבית נשפך חבל. חבל על דאבדין בין דין
לדין. בשעת ספוק כף אל כף ולהכות ועת לבכות להעדר אדר יקרי. אבא
מארי אר"יה דבי עלא"ה גבר גבר ככולא כנבו"ר פחרון . גם רחמתי
את רגלי במי ברכים מים פלוחים דמעוה מקלחים כמעין נובע מעין
ועטעפעי נוטפים מים כבירים שוטפים. מעינות רוחחים וחמי אור נגרים
מאור סיני: ורחיחות המיות בכיות יזורבו נלפתו על פני וכל בשרי נכוח
בחמי חמין הלכתי להשחטף בלונן : אדם נראה כמיקר חייש לאיקרורי
דעתא. אכן רוח היא בחנוט פעיחא היא לא פועה ומופיעה להשמיע
במרום קולה קול כחולה. גם נפשי בחלה חלולה ככברה להודיע לערה
לרבים רוחי וגשמתי גם יחד חידודין נעשו בהיותם כואבים ולרנוס להקל
ינוס תאבים. וכוסף מחוסקי"ם, להיות מפיקים מזן אל זן לש"בר גם את
האוזן. השומע ולבו הפס ימס לקול שאנתן בזה ינוח מעט להנה מעצבן
ורבון ורוב אנתחן בהשתחפס בהן עם זולתן ישאו אחס במשאת השאת
והשבר רוח וע"ולר רב עצבון : הן הנה היו לי נסבה את איון אני לי ולבי
איון עמדי בימי עניי ומרודי בהיותי עטוף מאבלי ולערי. אנה אני בא
פלערו של אבא מתכסה בשק תחפליש באפרי המה הרהיבוני להחנער
מעפרי ולנער חלני. לאחוז קסת הסופר אשר במחני בין קשרי אלבעותי
לקשור מספד כבנות יענה אהמה כיונה חק"ן : בק"ן קולמוס לחבר
תגלת קנו"ת חסיה לי לאכלה למלא קני"ס בטני ערכתי שולחני ערך לשם
דמענה. גם בשר שור אבו"ס (מלשון ונפש שבעה חבום) וקנ"ה חמח גבר
ידיו על חלציו כיושבת על משבר כיולדה חפעה, בה ארצה לאכול לשבעה
סעודת הבראה בפת הדראה והיה טעמו נבלע באיברים ומחוק אל חכי
כדבם דבורים, אמנה מתקה רובשה אף אסכול העקילה הן לריב ומצ"ה
על מרורים יאכלוה באיניות אחי בדומין לי ולבני ג"ילי. השמחים אלי גיל
ונאחסים ומתאבלים באבלי שלחיה מנות. נחחיה אחן : והגשתי באנתחי

יציב פתגם

מנחמי עטורה וזבחי רומי השגברה הקרבתי חונן : ואל החונן לארס דעת
אחמנן : לנאור על דל שפתי כי יתחמץ לבבי וכלייתי ישחונן :
(זאת היא הקינה יסרתי בהספירי לא"ח הגאון ז"ל יוס הקיס מלכת
קבורתו ונרמזו בר"ת חרוזיה שם א"ח הגאון ושם אביו ז"ל ובכן קולי
אריס בקול נכי ושברים.)

צעוק אלעק בקול מר בשרי יאמר. לבי למ"ו א"ב יזעק זעקת שבר
אעוער : "בייא על השבר הגדול שב"זר מלכא דרבנן כי נשבר

מטה עז השברתי קדרתי שמה החזיקתני. ורעדה וחיל אחזתני מראשי
ומזרועי קלני וכל איברי כבדין עלי ומתפרקין וחוליות שבשדרה מתפקקין
לבי כקש יבש כדף נהדף מפני רוח וכמוץ יסוער - "יפרנני פרץ על פני
פרץ בפרו"ש מרוב' על חומ"ד הרעת עין רוח' וחוזן שועפת.הן ל"דיק ב"ארץ
י"שולס וחולס הר נופל יבול כנבול עלה. ואיש זקן עולה מן הארץ עם
נעסס לנותרים קטני ארץ קוליס כסוחיס חס אש אחזה בלחיס וכה"ר
צוער . "הוי ואבוי אבי רכב ישראל ופרשיו אשר נפשך היתה משכן
ספר התורה ואיברי גופך הטבור קרשיו כך מלאה השכינה מנוח לכף
דגליה בגלותה כי אין איש מאסף אותה הביתה. ואתה הכינות לה מקום
עטרה בלבך והיא גם היא פרסה כנפיה עליך ותכסך בשמלתה פתאום נפל
השודר עלינו. שודר אהלינו ולו"ע בא לו"ע"ר : "יום חוכמה ונאלה כי באו
בניס עד משבר שבר גדול כים כי נשבר גאון עוזינו ירד מראשותינו :
צ"ח לב"י תפארתינו משיח ה' אשר אמרנו בלילו נחיה נלכד בשחיתותינו
מתמד עיינינו נלקח ממנו בעונינו. האלהים מלא את עוני והחשיך השמש
בלהרים ולקח מעל ראשינו ארונינו אבינו גאון תפארת ישראל הססיד
האמיתי אשר גופו הטבור נגזו פה הריני כפרת משכבו מאן יהיב לן
מעפרי' ומלינן עיינין דאנארינא ונשמתו העולה היא למעלה אחזה בכסא
הכבוד ודבוקה בו כליות מער : "רס הקומה הנשר הגדול אשר לו
הרקמה ארך האבר הסוכך בחברתו על כל שכיות החבונה והמזימה.
ופורש כנפיו על אולרות החכמה להיות להם גואל ומודע איך נגדע וישבר
פטיש החזק מראהו כמראה הבזק. אשר החיר לארץ כסילל בן שחר נדע
ה' כל קרן ישראל שקר על הרעה ולא אחר. עלה הכורת על הארז אשר
בלבנון ויקה את למרתו למד נחר ולא וויחר ליבחר. ללדיק כחמד שחול
על מים ולא כערער : "שומו שמים על זאת כי מפני הרעה נאסף
הלדיק כי הוא חקא רביס נשא וה' הפגיע בו עון כולטו שפמו טערי ליון
המזויינים בהלכה. וכחלי ב"ה יוכיחו שעדיין מעין ועומדין ואין מקימם

שלא יפנו לארץ ותשחכח ח"ו חורה מישראל. חוי לדור שקך עלתה בימי
 כי נשארנו מעט מזער. כסודש זיו ניטל זיו החורה, וילא זמנה כל הדרה
 בימי זיכורי עיזים אין אשכול לאכול בטלו האשכולות ומתה חכמה
 טהרה ופרישות ורחוי לנו לעשות כר"ע שהיה מכה בבשרו עד שדמו
 שותת כי לא חסרה תורה עד העדרה להנעטר. "נפלה חומת לב"וב
 המעטירה מגדל עוז אשר היה לה למחסה ביום זעם וגסחלק שומר השער :
 "יללה וקול נהי נרים אכל יחיד בדורו נעשה מספר המרורים. גם כי
 ישקונו כום תנחומין והיה בפינו למרים ובנפשינו כמו שער. "מת לרה
 היא ליעקב ואיך אובע מחטא ופשע, ואתה אדוני אבי מורי ורבי ידירות
 לבבי נטשתי עזבתי יחיד ועמי כי קטן יעקב וישראל נער : "קרעו
 לבבכם וגם בגדיכם אחינו כל בית ישראל התללנו עדיכם. עשו קהלות
 גדולות וספרו דברים כי בימינו ובימיכם נגזו ארון הקודש אשר היה עומד
 לים עמי. והאיר לעולם כאור שבעת הימים, באור תורתו והוראתו
 זפסקו יכלכון עד שבספרון ממנו היתה הוראה יולאה כמהרשב"ח בדורו.
 כמפורסם וספרו עליו מעיד כי כלול הוא בהדרו ואשר השאיר אחריו
 דרכה חכריך גדול של כתבי חידושים בגמרא ופיסקים ודרושים פי מנה
 והמה בכתיבים עדנה וידיעתו הגדולה נסבה ורחבה וחכמתו כי רבה.
 בכל החכמות האנושיות נוהף על הפלגתו בחכמה האמת כי מקובל נפלא
 ונאמן ולנוע היה וקדושת פרישותו וזהירותו נודעת וכל יודעיו חזו בו כי
 קדוש היה כל ימיו לחלויו. רבים השיב מעון לרקת ה' עשה ומשפטיו עם
 ישראל מלחמות ה' הוא נלחם מלחמת שער, באויבי ה' כלבים עזי נפש
 קנאה יעיר ומשנאו בניפיה נער : "בא העת והעונה לא תהא בו רנוס
 ברם העון שלא זכינו ליהנות מאורו זמן ארוך אך ימים אחדים שמשנו
 בכסא דמקרא והדר איתבר בלה חברה. מי ששנה זו ל"ו לעלמו שנה
 אף זו לא הניח דבר גדול וקטן חני ומתני כלי חנויי ולית ליה שיעורא
 שיעורין דרבנן כריך וחני שייף ועייל אפיק ש"פס ועייל ש"פה יהיה לפיו
 סביב שגור על לשונו כפי תחרא ווי להאי שופרא דבלי בעפרא: היא
 גופה בז"רה לבזירה, כי נגזר מאתנו שפיר גזרתו ונשארנו לאנחה ולער :
 מאנה הנחם נפשי נוחס יסחר פעיני מכבלי סבלות אכלות על גלות
 כבודינו לא חלא הפשי, אדרה כל שנותי במר נפשי עד יסקיף וירא ה'
 משמים לשום לאבילי ליון פאר תחת אפר ולבנון אין די בער : ילכלב
 מגדיו כיער : יקילו ורננו שוכני עפר כאיש אשר יעור וטליתו מעפרו
 קגער : אף ימלא שחוק פינו ולשונינו ברכה נפער : ונעורר בד"ת מענין

יצ'ב פתגם

סילוקן של לדיקים הקשה ממעבה והבער ; וכפתיחת דברינו נבאר החלה
המשך פסוקי פרשה שלפנינו עם ענין ציונים ומלכות שעושין ללדיקים ומשם
יפרד ביאור מאמר מד"ר דאיכה וסגנון א' עולה לכל הדרוש טובב על
קוטב הקדמה א' אשר נליג בראשונה פחה השער : והכל באופן נאות
וענינים דקים ומחוקים מים עמוקים. במעבה השכל ילוקים והדברים
עתיקים. ואל הסחכל אם ילאו מקנקן חדש וריקן כי קצר יד שכלינו הדל
הלא מלער .

בפרישה ויאמר ה' אל אברהם לך נָךְ ובסיומא דפרשה הערה הראויה בפירוש פ' לך נָךְ וקישור פ' שלפניה וימא חרה. פירש רש"י קראו הכתוב מת

אף שהיה ח' עדיין שלא יאמרו על אברהם הניח אביו זקן וכך לו ולא קיים מצות כיבוד אב, שהרשעים בחייהם קרויים מתים שני' ובניהו בן יהודע בן איש חי וכו': לך להנחתך ולטובתך כאן חי אחת זוכה לבנים ושם אע"כ לגוי גדול: ועוד שאודיע טבעך בעולם. ואח"כ מציין שוב ואעשך לפי שהדרך ממעטת שלשה דהיינו בנים שם וממון לכך הבטיחו על הג'. וחזר ומפרש ואזכרך בממון: ד"א ואעשך זהו שאומרים אלהי אברהם ואזכרך שאומרים אלכי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלכי יעקב יכול יהו חותמין בכולן תלמיד לומר וכו' עכ"ל רש"י ז"ל הצריך לענינו ונדקדק בקורר מה היה לרש"י מן הצורך לסיים והצדיקים במתן קרון חיון. ואין לומר שעשה כן לסיים בדבר טוב שהרי אין זה סוף הפרשה רק מלת בחרן שמציין רש"י אחר זה. ומה הולך עוד לפרש גם מציזה טעם שהצדיק' במיתתן קרויים חיים שנאמר ובניהו בן יהודע שאין כאן מקומו אלא באגב: מה כתיב אצרו לך לך כאן חי אחת זוכה לבנים. היאך מקושר במה שלפניו ולמה באמת לא יזכה כאן. ועוד כדי שאודיע טבעך בעולם. אין לפרש שיודיע טבעו ומתחו בעולם שהוא עובד אלהים שבזה אין רבותא כ"כ שיטתך לומר שהקב"ה יודיעהו ויפרסמהו כיון שהוא נודע ממילא ע"י הדרך וכמשל שהביאו רז"ל משל ללוחות של פליטון מתחלגל ריחה נודף. ולפי פשוטו משמע יש ענין קבול שכן בזאת ההודעה ועוד מה היא מלת טבע"ך חס ר"ל מתחתו היה לו לומר טיבך בלא עי"ן שהוא מצוי בלשון חלמוד מה עיבו של עובר זה. ומלת טבע אין ענינה לכאן והיא מלה מחודשת אלל פילוסופי עמינו בספריה' (כנודע אללנו בעקום אחר): ואח"כ חזר לפרש ואעשך לג"ב לפי שהדרך ממעטת שלשה. משמע מזה שלא הוציח אברהם כאן שירויח כלום בבנים ובחס. אלא שהולך להבטחה שלא יאבד מה שצדו שלא יחמעט בהג' דברים כלפי זה נאמר לו ואעשך וא"כ סותר דבריו. וחזר ופרט ואזכרך בממון כבר שמענו למעלה ולמה לא פרט שוב עוד א' מהג' אלא זה והלא דבר הוא שצריך לשום לב עליו: ד"א ואעשך זהו שאומרים וכו' מס חסר לו

יציב פתגם

כ"ב
ב"ס
כ"ג

ביאור
בכתוב
ה"מ הגאון ז"ל

בדרך הקדום : ונקדים לפרש פסוק א' בתהילים בשם א"ח הגאון
החסיד ז"ל הכ"מ בכתוב לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה.
ויישב הוא ז"ל כפל הלשון במאי דאיתא במדרש על פסוק ספרה
נח הגדולות אשר עשה אלישע מיד והנה השונמית לעקה אל
המגך אם הילך אשר החיה אלישע. ופריך המדרש אחורי תרעא
הוא קיימא. אלא חפילו היתה בסוף העולם הטיסה הקב"ה
והביאה לכאן כדי שחספר היא בעלמה הנס שנעשה לבנה ע"י
אלישע. ולא יספר אותו רשע גיחזי בגדולות מעשי ה' ונפללותיו
כי לרשע אמר אלמים מה לך לספר חוקי וידוע דהרשעים
בחייהם קרויים נתיים לזה אמר דהע"ה לא אמות כי אחיה. ר"ל
אני לא אמות עודני בחיים כרשעים שנס בחייהם נקראים נתיים
ולא אלך בעלמא רשעים רחקה מני. וא"ת מה יחרון ללדיק על
הרשע בעוה"ז שאני אומר שזה נקרא מת וזה החי. והלא אף
כוח משתמש כמוהו בכל חושיו לכל לשון חקום אהו ירשיע לדבר
ולשונו יבשר שפתו אהו באין פונע. א"כ מאיזה דר יקרא מת
אם לא בפרטות בהעדר חוש הדבור אשר בו יבדל האדם משאר
מיני הנמלאים היותו חי מדבר. לזה מסיים חדע שהוא מת ואני
חי כשאני רשע ואספר מעשי יה כאומר בוא וראה מה ביני
לבינו שאני אוכל לספר במעשי ה' וגבורותיו. ולרשע משחקין
אוחו פיו לבלום במתג ורסן בל יקרב לספר בהם בדרך שאירע
לביחזי וחזיריו הרי שחמר אללו כח הדבור השלם ולזה יתכן
שיקרא מת באופן מס עודהו בנזי הכל. ע"כ דפח"מ קרוב
לחמת (הוספתי בו נוסף הסברה משלי) שפתותיו תרובנה בקרב.
והנה הלעת הקדמה זו יסדתיס אכן פנה לכוונת כללות דרושינו
מעתה נביא מקור ענין זה מהגמרא דאיתא בפ"ק דתענית ר"ג
ור"י הוו יחזי בסעודהא ואמר ר"י יעקב אבינו לא מת א"ל
וכי בכדי חנעו חנטיא כו'. א"ל מקרא אני דורש ופירש"י והא
דחנעו חנטיא נדמה להם שמה ובחמת חי ממש היס לפי דרכו
של רש"י. ולמחרש"א בח"א לא נראה פירוש זה שהוא דחוק
לדעתו ופירש הוא ז"ל בשם י"מ דרב נחמן לא הבין כוונת ר"י
אם רוצה לומר שיעקב לא מת וגשאר חי ממש או למעלה הלדיק
במיתתו קרוי סי לפי שנשמחו חיה וקיימת לעולם שכולו ארוך.
והקשה לו ר"ג ע"כ אם רצונך שנקרא חי רק למעלתו במותו.

א"כ למה אמרת כן ביעקב דוקא הלא כל הלדיקי' במיתחנקרוים חיי' וא"כ ב"ח להשמיענו דבר חידוש ביעקב אבינו דמילחא אחריחא הוה ביה שעדיין חי ממש בקברו. קשק וכו' כדפי' ע"ז השיב לו ר"י לעולם רלוני שיעקב בחיים ככל הלדיקים ישני עפר ולא חי ממש ומקרא אחי דורש מיעקב וממנו נלמד כן לכל שאר הלדיקים. ולעניות דעתי נראה ברש"י לא ראה לפרש כן להכרח דהיאך אפשר לומר פירוש זה באמת דתיקשי לך הוה נפקא לן מקרא אחרינא בפרק מי שמתו שהלדיקים במיתחן קרוים חיים מפסוק ובניהו בן יהודע הנ"ל. אלא על כרחינו הולכינו לפירושו של רש"י דהכא בא להשמיענו ר"י דבר חדש דשאיני יעקב דמילחא אחריתי הוה ביה שלא מת כלל ועודנו בחיים גמורים וכנ"ל. ובהו יישבתי ב"כ מה דקשיא לן נמי לכאורה בהך מילחא מפני מה לא למד בגמרא פרק מ"ש הנ"ל הוה דרשעים בחייהם קרוים מתים מתרם כדפי' רש"י בפרשתינו והלא דבר זה מוקדם בחורם לכל אחיהם הלמודים שהובאו סס. ולפי דרכי ישיב בטוב ואומר אחי כיון דלפי מה שהוכחנו מאמר לדיקים במיתחן קרוים חיים הוא על שני פנים א' על דרך השאלה ולאחד יאמר שחי בטלס עמש. כן נאמר עכשיו גם בדרשעים דאית בהו נמי תרי גווגי דתרח היה דינו כמת גמור שהרי נפטר אברם מכבודו. וא"כ אינו ע"ד השאלה. אבל היה לו דין מת עמש ובגמרא הנ"ל מייירי מהנמשלים רק לפחיתותם כמתים. ועכ"ז אין להם דין מתים גמורים דומיא דלדיקים ולהכי אלעריכו חרוייהו וזה נראה נכון בפשטי השמועות ויש לי להביא עוד ראיה לדבר מהא דאיתא בסנושא רבי הוי אחי לבייתא כל בי שמשי ומקדש ומפיק להו משמע שהוליאם י"ח בקידוש חיים. א"כ נשמע מזה דע"כ היה לו דין חי עמש דאל"כ היכי אחי ומפיק להו. והא קי"ל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוליא אחריים י"ח ובמתים חפשי כתיב אלא ודאי כנ"ל. והנה יש לומר שעכ"ז אין זה בכל הלדיקים. אלא דוקא ליעקב היחא מפלה זאח דילפינן ליה מקרא לגופיה למוד כנ"ל. ורבי אף הוא היה בו נשמת יעקב אבינו ע"ה כידוע תמלח נשיא (ר"ל שנתנו בר"ח נשמתו של יעקב אבינו) וגם סא דאיתא במד"ר שקרא על עצמו ויחי יהודה בניפורי שבע עשרה שנס הוא סמך לזה ורמז לדבר. אך מלאחי בילקוט חתלים עוד דעה שלישיה דסובר שהלדיקים במיתחן

כלל דע' רש"י
בפי' יעקב
אבינו לא מת
דלא כמכרש"א
אלא ודאי יש
לדיקי' שנחשבי'
חיי' ממש לאח'
פתיחם חיה
מכרחיות
עלמות וכן
הדבר במ"ס
רש"י בחייהם
קרוים מתים
לפעמים דינס
כמ"ס עמש
בהכרח

ויש עוד
מדרגה אחרת
לדיקים במיתחן
כחיות אמר
פליקו

יצ"ב פתגם

אינם חסרים אלא דיבור משמע שהן חיים נמורים ולא כדברי
 מהרש"א והכותב בע"י שסבורים שאינם חיים כלל חיים גופנים
 דא"כ עאי אינם חסרים אלא דיבור דקאמ' והלא כל החושים בעלי'
 אלזן לפי פי' הנ"ל. אלא ודאי מוכרח דס"ל לבעל מדרש ילקוט
 הנ"ל ג"כ שדריק' חיים חיים גופני' עמש ואעפ"כ חס' בהס דבר
 א' הוא הדבור. (ואינם אלא כחרש שומע ואינו מדבר) ובמה
 שיבוא לפנינו אי"ה תתבאר דעתנו שהיא לקיים ולאמת כל הדעות
 ששלחם ונאלצת בדריקים באותו עולם כל אחת מהנה גדר בפני
 עצמו ומדור לדריק הזוכה לפי כבודו ומקומו :

והנה עם ההקדמה הזאת שהבאנו מהילקוט אבאר כוונת

הגמרא ירושלמית דסקלים אצחניתין דמותר המת ר'
 נתן אומר בוין לו נפש על קברו. רשב"ג אומר אין עושין נפשות
 לדריקים דבריהם הן זכרונם. דלריך להבין מה ענין מצבה ונפש
 שעושין למת על קברו שהוא לזכרון כדי שידעו מקום שם קבר
 לענין זכרון דברים שאמרים משמעם של דריקים שמחו. הלא בזה
 עדיין לא נודע מקומם איה. ויובן דענין המצבה לידע המקום
 שהמת קבור שם לינך ולהשתטח על קברו לעוררו לסייע בחפלה
 כענין קבורת רחל שהיתה עפני זה על סדך וכדאיתא ביפ"ה.

עפ"י תבאר
 יסב מאמר וכו'
 דסקלים וקעם
 שם נפש למצבה

ובזה מוריד בו נפשו במת הקבור ונעשה כחי (ונ"ל נמי דמשו"ה
 נקראת המצבה נפש ולא נתפרש לנו טעם שם זה ולפי מ"ש זה
 שמו הראוי לו ונכון. ובסתרי תורה הדבר ידוע בכח היחודים
 שעושין על קברות דריקים בהם יודעין לאדבקא רוחא ברומח
 והקבור משיב דבר לשואלו כמפורסם מהא"י ז"ל גם החכם
 מהרש"א בח"א פרק האשה רבה על מה שארז"ל שפתותיו דובבות
 חזק ואמץ הדבר לקרבו אל השכל כפשוטו ששפתיו דובבו ממש
 והשיג על החולקים ודבריו ג"כ נכונים) באתערותא דלתתא
 פתעורתת הנשמה מלמעלה ונכנסת בנוף והוא לעובת הנקבר
 דניחא ליה בהכי שנעשה חי ע"י זה. אך הדריקים שאינם חסרים
 אלא דבור לדעת הנ"ל אינם צריכים לזה שדבריהם בכל מקום
 שנאמרים עשמן גורמים ששפתותיהם דובבות והרי עי"ז הם חיים
 במורים אף בדבר שפתיים שהיה למחסור מהם. ולכן אין עושין
 להם נפשות כיון שאין לדריקים בהם צורך וזה ע"כ אינו אלא אי
 אמרינן כדעה הנ' דילקוט לדריקים אינם חסרים אלא דיבור.

אבל חי אמרין לדריקים חיים ממש אין מחסור כל דיבור הרי
 אפילו בלא זה דרבריהם הן זכרונם אין לריכס למצבה לפי טעם
 ה"ל. וגם לדעת האומרים שהלדריקים רק נמשלים בחיים ואין להם
 טעם בחיים בופניים. נ"כ אין לורך למצבה שלהם שהרי אינו מועיל
 כלום לנפשן ואין מוליאן מגדרן ומדרגתן לקרב הנפש אל הנוף
 עד עת ת"ס. ונאמר ג"כ דברי טעם במה שנחלקו דווקא ר"ג
 ורשב"ג בזה אם עושין נפשות ללדריקים אם לא. ובמדרש רב פ'
 וישלח ראיחי חגי בשם ר' מאיר עותר המת בונין לו נפש על
 קברו. ואחר ששמתי אל לבי מדוע נחלקו שלשה חלק לזווקא בזה
 הענין. בעזה"י ינעתי ומלאחי תאמין שהדברים מכוונים מאד
 לע"ד והטו חזק ושמע דברי חכמים ומידוחם שכולם מתאימות
 ובכל חלקיהם כשיבטנו יורגש הרבה מהנעימות. והבן רהנה מלינו
 בסוף הוריות שר' נתן ור' מאיר נסלקו על רשב"ג וסוף דבר
 אסיקו לר' מאיר אחריס. ולר' נתן יש אומרים ואמינא דהוה סבירא
 להו שיש ללמוד תורה אעפ"י שלא יאמרו הלכה משמס ולא
 איכפת להו בזה. וא"כ לא שייך בהו לומר דבריהם הן זכרונם
 כיון שאין מזכירין דבריהם על שמת. ואין לומר מה צדק שאין
 הדברים באמרים משמס. מ"מ שפחותם דוצבות כיון שהן דבריו של דריק
 דהא קמי שמיא גליא אין זה כלום הדע דא"כ אמאי איקפד ר' יוחנן אר'
 אלעזר ללא אמר שמעתא משמיה מדאמר דוד אגורה צאהלך עולמים ודוק.
 עם שיש לדחות מתשובת ר' יעקב צר חדי דהא הכא נמי הרי את יודעין
 ג"כ מי הם אלו שמימיהן אתו שותין אף ששמותן אין אתו מזכירין על שמועתן
 דצלא"ה יש עם דברים צנו ור' יעקב צ"א כלפי סהיה סגור שקפדת ר"י
 היתה על ר"א סגראס כמגנז דבריו מאתו ומחלצט צטליה שאינה שלג ע"ז
 פייסו ואמנם ר"י רוח אחרת אהו ולא ע"ז הקפיד כי לא חמד לר"א מזה.
 ולכן מקשה החלמוד אר"י מאי כולי האי והיטוב ליה משום איסורא. אלא
 ודאי זה מוכרת ואין להאריך כאן עכ"ס יפה כוונתו. הילכך ס"ל לר"ע
 ולר"ג דווקא דעושין נפשות אף ללדריקים מטעם ה"ל. ורשב"ג
 ס"ל שיש ללמוד כדי שיזכר שמו על שמועתו ואין לורך נפ"ש
 ללדריק השונה הלכות ושמועות מתחדשות על דו שהן הן זכרונותיו:

מה נמללו אמרי
 חז"ל תפוחי זהב
 במשניות כסף
 ענין נפ"ש דוע
 נחלקו ג' תנאי
 הללו בדבר זה
 מכוון מאד
 וביאור במנהג
 דיבמות

ואיברא הלכה ודאי

כרשב"ג אזל
 דהלכה כמותו מחבריו בכ"ע.
 ועוד דאיכא לעינן לעינא דינא
 לא

ואין ענין לכאן לומר לפי שלא נשנית
 נשנה זו במשניות אינה בכלל כל כמותו
 מקום ששנה רשב"ג הלכה כמותו ר"מ ור"ג אף
 מן וכו'. דזהו דווקא כשחלק עם
 אמריס

יצב פתגם

מנינו
הלכות
ר"מ ור"ל ואין
הוא פירוש
מ"ש אין עושין
נפשו ללדיקים
וכ"מ לדינה

לא פליגי כדבעין למימר לקמן.
אך עדיין הדבר שקול אם דעת
רשב"ג דאין עושין ר"ל שאין
רשאים לעשות להם מצבות שאיזה
גריעותא הוא ללדיקים מטעם
שהיה, (ולפי דברי המקובלים
כל הלדיקים שהם מעלמא
דאחכסיה לא נודע מקו' כבודם
היה, ועיין בדברינו בסמוך עוד
מזה) או משום דאמחיתין
דמותר המת קאי וקמ"ל בעלמא
אין לריבין לעשות נפשות ללדיקים
וכיון שאינו לורך המת לפיכך
בנותרו אין רשאים לעשות ממנו
נפשות משום שלא נגבו נעות
אלו לשם כך, ומשנה דעתו של
ב"ה נזקן הוי וכדמ"ל לר"מ
בשואל במונבת פורים לפורים
מהאי טעמא, (ור"מ דשרי
הכא משום דחשיב ליה לורך

אחרים צדרייהא אז אפשר למיסק
הילכתא דלא כוופיה משא"כ נגד ר"מ
ור"ן אף שמנינו שהלכה כמותם
צאיה מקומות שנשנו צ"ס אחרים
ויש אומרים ומצאך אלינו צ"ד
צמ"א, וגם זה לי לישועה צדושינו
זה שהי' יתקום לפקפק עלינו צמ"ט
לעיל דר"מ ור"ל היו לריבין לנפשות
להעדר זכרון שנים על שמועתם שהרי
מנינו שנשנו דברים הרבה על שנים
האמתי אצל אחר שידוע לנו שכל
אומם מקומות ששנו צילוחם ולא ראה
רבי לקבוצ הלכה כמותם שגאס צשמש
העלמי כיון שאינם דברים אמיתיים
ולא יועילו לנפשותם, אצל הדברים
שרנה לפסוק צהס הלכה כמותם
שגאס על שנים המושאל ואין להאריך
כאן צזה, וא"כ נסתיינו צדרינו סיוע
סיש צו ממש שהסתירו שנים צמקום
שראו שהיו להועלה להם צמופת
מזכרת שמועת ודי צזה למנין מ"מ
שלא קצנו הלכה כר"מ וענין אחר
מ"ט סתם מהני' ר"מ ואין מפרשין לכת'

למת וק"ל). ונפקא לן מינה לך פירושא בתרא דא"כ דווקא
בגברא ערטילאי דליח ליה מדיליה מידי וגבו ללרכו בהא קאמר
רשב"ג אין עושין וכדאמרן, אבל בני שהניח ממון אחריו ויש לו
משלו רשאי לעשות לו מצבה ונפש על קברו, משא"כ לאורך
פירושא לא שנה ולעולם אסור דלא פלוג ומליח בהא אי הוא
משכחינן לדיקי דלא שייך בהו דבריהם הן זכרונם דוגמת ר"מ
ור"ל כדלעיל אי עבדינן להו נפשות או לא דאי אמרת אין עושין
משום דגריעותא הוא להם א"כ לא איפשר למיטעבד בכל בווקא
אפילו ביש להם משלהם דחוששין ללמו שיאמרו על אלו שאינן
לדיקים, משא"כ לאורך פירושא ביש לו ממון שלו מיתה מלא

למיטעבד ושפיר דמי :

ובזה

נדע אם עשו להאבות אי' נפשות או מצבות על קברם
אם לא (ואין להביא ראיה מאכתוב וינב יעקב מצבה

שו ל"מ אי עשו
הסאו ללבושיו
א"י

ואיכא למיטשט'
דלא עשו להם
מצבא דדבריהם
הן זכרונם ג"כ
אין לומר והוא
מנין מוסלח

על קבורתה של רחל ש"מ שנהגו בה דשאני אשה דלא מפקדא
אחלמוד תורה ולא שייכא בדבריהם הן זכרוניהם. א"כ מכא ליכא
למשמע). ויש לי רחיה לכאורה שלא היו להם מצבות ממאי
דאיחא פרק ח"ה מר' בנאה דליין מערתחא הרי שלא היה ליון על
קבריהם הן אמת שיש לרשות שאעפ"כ הוכרח לליין כל מדת
הקבר לארצה ולרחבה מפני הטומאה. אפנס יש פנים לכאן ולכאן
ולא לאריך בזה ויהא עתה כדבר שאין לו הכרע ומחוך דברינו
יתבאר עוד. והנה אם נקיים שזה האמת שלא נעשה להם מצבה
נריך לנו לחקור למה כן שלפי מה שאבאר בעז"ה. דבריהם הן
זכרונם בזה נמי לא שייך אע"ג דלמדו כל התורה כידוע. (ובלי
שפק שגם להם חלק בשמועות הורה שצנע"פ וכהנאים ואמוראים ששפס
כשפס, הם צלי ספק כילוי בשמחם לפיותם משוחפים בשמותם עלי אדמות
פ"ד אל חקרי שמות שהסם מורה מקרי הנקרא זה צרור ליודעים ולקמן
כאמר זה פעמא לניס לא נמלא גם סם אצרהם צמטסה ותלמוד כמו ינחק
יעקב עיין ע"ז בהנה לקמן). דהנה החוספות נתקשו שם בהך עובדח
דר' בנאה דהא קברי גויס אינס מטמאין ולהר"ן ניחא ליה דלק"מ
דבאמת ס"ל כמ"ק דאיח לי' דקברי גויס ג"כ מטמאין כדאיחא
בספר ע"י : א"כ מוכרח דהאצות פ"ה אע"ג דלמדו הסורה
כולה מאחר שלא נלטו עליה. לא היה להם כ"א דין נכרים ובני
נח לתורה וכן משמע בחו' כמה דוכתי וקו"ל צפד"מ נכרי שעסק
בתורה חייב מתיחה. אם כן האצות שנחשקו בה ולא חשו לזה
מטרו עצמם למתיחה עליה .

(וא"ל דאינו ודאי נמי מיטך שייכי
זה כיון דנלטו צקא מנות כמילה
לאצרהם, דא"כ תקשי לך הרי אף
צני נח נלטו צצצ מנות ואי דדידא
ודאי שרו לאיסקוי צגווה דהא מיצעי
להו למדעינא ולא שאנו האצות
צמאי דאיסקידו, אצל צמאי דלא
איסקידו, ודאי דהו להו זרים לגבה
לפי הירון ה"ל פ"כ מאי אית לך
למימר צאין ספק הם קיימו צענם
אדם כי ימוס צאוהל להמיה עצמן על
ד"ת וכדפרישיה והוא נכון והרבה
פנים לתורה).

ואמרינן בהכונס המוסר עצמו
למיחה על ד"ח אין אומרינן הלכה
עשמו. א"כ איך אפשר לומר
אלל האצות דבריהם הן זכרונם
והוא באמת דבר נאה כפחור
ופרס אכן היאך נעביר. לעשות
להם מצבה, נמי לא אפשר אי
נימא כפירושי הראשון בירושלמי
דאין עושין נפשות שאין רשאין
לעשות אפילו לצדיקים דלא שייך
בכו הטעם דדבריהם וכו' משום
דמ"מ למיטש מיבעי שלא יולאו

יצ"ב פתגם

עליהם לעז לומר שאין צריקים הואיל שנשמתו :

וְנִי ללמברה זו הולך הקב"ה לחדש דבר לאברהם שיזכר שמו עליו ויתקיים על ידו דונמת ע"י עשיית נפש ומלכס וסוף המוניטון במטבע של אברהם ח"א ע"ה שהיה כתוב עליו אברהם ושרה והוא היה למזכרת שמת :

לפי"ו י"ל שזה
ענין המוניטון
שהיה לא"ה
פ"ה ועפ"ז
יתקבב כתוב
ע"ה התו' כ"ק

ובזה הפרט דעת התוספות בהגזול אה"ז דמטבע של ח"א

שהיה כתוב עליו זקן וזקנה כתבו התו' לא שהיתה לורה

חקוקה בו דהא חסור לעשות לורת אדם. אלא חיצות זקן וזקנה

היו כתובים על המטבע וצריך לי לעיין מנ"ל לחדש סברא חדשה

וזרם קצת דעתי קסיה להו חי ינמא כפשוטו דלורה עמס היה

דהא לא אמרינן משום לא תעשון אחי באחרים עושין לו כדעשני

חלמורה אליבא דר"ג ור"י. וכ"ש שיש לנו לומר כך באברהם שמלך

היה שברחי לא עשה בעלמו אלא ע"י אחרים וח"כ מאי קושיא.

וליכא למימר משום דמסקינן דלורת אדם אפי' עשוי ע"י אחרים

חסור לכניסה משום חשדא דע"ז שהוא בחומצו בולט אבל בשוקע

ליח לן בה כדתניא וכו' (עיין בע"ז ובר"ה אמתני' דדמות לורות

לבנות היו לו לר"ג). וח"כ מנ"ל להתו' לחדש דבר מלכס נגד

הפירוש הפשוט ודרי היו יכולין לפרש דשקוע היו ולעולם לורם

עמס. (ומוץ דרכיו נוכל ליישב שהתו' הולכים לשטחם עס דס"ל

באחרים עושין מ"מ איסור שנות יש בדבר הרשות וחשבו לזה ג"כ

דבר רשות) ולדרכינו אחי נמי שפיר לפי מה שאמרנו לעיל

שהמטבע מוניטון היה לפי שלא היה אפשר לעשות להם מצבה וס"ל

נמי כהפירוש דחסור לעשות נפשות לצריקים. ובאמת האבות חיו

דומין בזה לשאר הצריקים דאמרין בהו דבריהם הן זכרונם רק

עדיין צריכין לנו להקדמה ח' נפלאה זכרתי שראיתים זש זמן רב

בכוונות האר"י המודפסות. דהא דאיתא במ"ס דהקורא כתב

שעל גבי הקבר משכה היינו דווקא בכתיבה שקועה אבל בולטת

לא והוא חידוש גדול ואין לי עסק בנשתרות כאן. אך לפי דעתי

הוא פשוט ע"פ הגלגל ויאל לו זה מנמרה ערוכה דאיתא בניטין

(דף כ') וכתב ולא וחקק למימרה דחקיקה לאו כתיבה היא

ומתקנא בחק הוכות שהאותיות בולטות לא הויה כתיבה. ורז"ל

דקדקו בלשונם כתב של קבר ואינו נקרא כתב אלא בחק יריכות

שהכתיבה שקועה כשהיא בולטת. וסוף הדבר אשר דברנו בשם

האר"י

מ"מ כתב ע"ג
קבר משכה
שקוע דווקא

יציב פתגם

האר"י ז"ל ונכון. ועל פי זה יתבאר לנו דברי החו' הנ"ל ונאמר
 דאם לקיים זה שאמרנו שהמטבע מוניתן היה לאברהם חבינו
 ע"ה למזכרת שמו רונמת מצבה ודאי נעשה לורת חותמו ג"כ
 בבליטה מסתמא כמו שזריך להיות בכח המצבה לכדי שלא ישכח
 הקוראו. וכן בזה שנעשה לזכרון כמוהו שאל"כ היה כפך הכוונה
 שאם היה חקוק החותם בשקיעה היה משכח זכרונו וזה הכריח
 להחו' דע"כ בבליטה היה ולכן היו מוכרחים לפירושם שזורה לא
 היה במטבע :

אמנם

נוכל לומר דאם לזוי הכחוב הוא דהיינו ואגדלה שמך
 להכי רמיז כלקמן שיקשה עלינו למה הוצרך לזווחו על
 כך והרי הרבה עשו להם כן כדאי' במדרש אף שלא נלעוו כי
 מה צורך בזה לזווח עליו. וז"ל ע"כ להחיר לו צורה קאחי אעפ"י
 שזריכה להיות בולטת כפי מה שהצענו (דא"ל דלמשרי שבות
 דלא תעשון אחי קאחי וזה פשוט) ואי הכי כוא לית לן בה משום
 השדא ובחוממו בולט ג"כ מותר שזיו"רו מוכיח עליו שהוא לוח
 חשיבות וזכרון לנס כמו שיבוא ואף משום לא תעשון ליכא אי
 אמרינן דמקרא מייחין המוניתון כדררשינן ברבה מואגדלה אח שמך:

חולס י"ל שלא
 כדעת החוסס'
 ולעולם זורה
 ממש היה

והנה אי אמרינן דזורה תמש היה כחוב במטבע הנ"ל. או

ותיזא בפלוגת'
 דפי' בחור
 ובכורה וסוף
 דבר נאם

כפירוש החו' בזה חלוי מחלוקת רש"י ויפ"ת בפירוש
 בחור ובחורה שהיה כחוב מלד ב' של המטבע הנ"ל אי קאי ג"כ
 אברהם וזרה שנתחדש להם כנשר נעוריהם כפי' יפ"ת. או כפירוש
 רש"י קאי על יצחק ורבקה דאי אמרת דהזורה היחה כחובה
 דהותר לו לפסית לורה במטבע שלו. א"כ אין סברא לומר דמורה
 איצחק ורבקה דהא מאן דמשמעו בכדי אברהם משמעו כהדי
 יצחק לפי שזורחם שיה באין הפרש ניכר עד שלא היו יכולין
 להבחין ולהכיר ביניהם (שאין להכניס עצמינו בדוחק שלא עשה
 אברהם מוניתון עד שזרקה בו שיבה) אלא ודאי יוטר יפה לנו
 לומר כיפ"ת שפיתוחי המטבע משני עבריו שניהם חבנית לורת
 אברהם לכד לידע ולהודיע הים לבאי עולם שבאדם זה נעשה נס
 של זקנתי נעשה איש אחר ולכן נכפלה לורתו בב' אדדים. אך
 א"א שלא היה גם צורה כי אם החיבות כחובות כנ"ל נוכל לומר
 שבחור ובחורה מורה על יצחק ורבקה. חו נפקא לן מילתא
 אחריתא נמי ממאי דאמרן דא"א דואגדלה שמך למוניתון אחי

ונסקותא
 אחריתא איכא
 נמי ביצלתא

יציב פתגם

כנ"ל ית' לן למימר דקאי אלא אאברסס לאודיה דשמך דייקא ולא
 יצחק. וחזר הדין דאס היה כחוב שס טרה וקאי על אברהם
 תרומיהו (דהא בהא תליא וכנ"ל) ומשום דרמננא שרייה באגדלה
 שמך דל"ל למאי אחי ומדוע הולך הקב"ה לנווחו על כך מה דלא
 אשכחן בכל האך דחשיב במדרש כיהושע ודוד ומרדכי שכולם יצא
 להם תוניתון במטבע שלהם. וזה לפי שדרכו של מלך להיות לו
 מטבע וכדחשיב כל מי דעלו לגדולה ומלכות. אלא ודאי לא רצה
 בזה אלא להתיר לו בליטת חותמו ולפיה כן יעשו שוקע דעותר
 כנ"ל. אלא ל"ל לפי שהמוניתון הים לדוגמת זכרון המצבה שצריכה
 להיות דווקא בבליטה ואס לאו משכנת. ועפ"ז זכינו לדין שא"כ
 ע"כ היה אברהם במדינת צדיק שבמיתתו קריו חי ממנו ואינו
 חסר אלא דיבור והולך לעשות לו דבר שעל ידו יזכר שמו
 ותהייה גם שפתותיו נוגפות ודובבות ויהיה עם זה נשלים בחיים
 משא"כ אלמלא נאמר שאברהם הוא צדיק שחי ממנו אף בהעדרו
 מהעולם וגם הדבר אין בו חסר או כמאן דאמר שכל הצדיקים
 אינם רק נמשלים לחיים ונקראים כן ע"ד הכשאלה לפני אל
 הצדיקים אין לורך למצבה. זה לפי שאינו מועילו. וזה לפי שאין
 לו לורך בו וכמבואר היטב בספח דברינו למעלה ויחוייב הנמשך
 מזה בכפך ממה שקדם שא"כ אין לומר שהחורה הקפידה על
 כך וליווחה שיהא בולט חותמו שלא ימוש אברהם ללך איסור שבו.
 שהרי לא הולחנו לכל זה אלא מטעם שסוף דעיון, זכרון מצבה
 ונפש שעושין לצדיקים. אבל אס אין עושין נפשות לכל צדיקים ואף
 לגדולים כאבות העולם ע"ה ואדרבה לפי שבלא"ה המה חיים
 גמור' שאינם צריכים לשום דבר שיעוררם אז עשיית הנפש יורה
 פתיחות מעלה לקבור. וע"כ אין לעשותו או כפי הסברה שהזכרנו
 שאין איסור בדבר עשיית נפשות לצדיקים. ולא חשו לה חכמים
 אלא במותר גביהם למת. ובמי שהיה אחריו ממון עושין אז אין
 חנו צריכין לבלית מטבע של אברסס. שהרי סיה איפשר לו
 במצבה ממנו ולא נכתב ואגדלה שמך בשביל זה ומוכרח לומר
 דואגדלה לא להכי הוא דחתי אלא לדרשות אחרות דבמדרש :

עבד סיכא
 דמסכת דאין
 עושין לצדיקים
 נפשות למת
 נפשות ואברהם
 עשה סה

והנה מאן מפים חי ואגדלה למניטין אחי דאברסס חי ממנו
 ואינו חסר אלא דבור דווקא. ואין עושין נפשות
 לצדיקים

יצ"ב פתגם

בזמן שהזמנים. ויחזק שגשאר סומא וכך נפטר מהעולם נאמר
 שהוא במעלה הנדיקים שבמיתתן אעפ"כ עומדים במעלתן
 וחשובין עדיין בחיים בבחינת נשמחם, ואם תראה תוכל לומר
 גדולים יותר מבחינתם כדאיחא פרק החולין, אך עכ"ז אין להם
 מבוא בגדר חיים גופניים כלל שהנפש נפרדה מעל הגוף לא חשוב
 אליו **עד** עת קץ הימין, והרי א"כ כל הג' דעות חלוקות שהבאנו
 בענין גדר נדיקים במיתתם שרירין וכל דברי חכמים קיימים.
 ויחזיקו חלו הג' מעלות לשלשת האבות באופן גאות כדרך
 שביארנו, ויולד לנו מהלכה הקודמת שהאבות שנים דחינו יחזק
 ויעקב לא היו צריכין להיות נכללים בסימן המטבע אף שנאמר
 שהיה לסימן זכרון חמורות מצבה. לפי חילוף מדרגתם כפי
 הצעיותו. ולא נשאר רק אברהם לבדו הנריך לדבר הזכרון לשלמים

ונתקיימו כל
 חוקי דעות
 שבי"ג
 האבות ע"ה

בו הדבור הנחמר אלנו בזולת

זה. ונחזור על הראשונות בקיצור
 נמרץ שאם הנדיק במיתתו חי
 ואינו חסר אלא דבור לכך הולך
 אברהם למטבע בזלט דווקא
 מפני שאין ראשון לעשות נפשות
 לנדיקים ולנביה לא שייך דביהם
 הן וכו' והחור' המירחו בואגדלה
 וא"כ שני העורות בב' עברי
 שמטבע מורות רק על אברהם
 לבדו, צריך לחזין יחזק ויעקב
 סיכי רמיזו, הלא בדבר זה שוין
 האבות שכולם לענין זה דינם
 כבני נח ואין התורה נזכרת
 ונאמרת על שםם ולריכין לזיכרון
 אחר. וצ"ל דיעקב לא צריך לכלום
 לחיות נפשו בקבר שאינו חסר
 מאומה והוא עליון על כל שאר
 הנדיקים שלא מח מעולם והוא
 כחי לכל דבריו ר"ל אף בדבור
 וליחזק אין בזה חושלת לקרב

טעם
 מדוע
 נמלא
 שמות
 אברהם
 ודוד
 בתנאים
 האמוראים

(וע"ז רמזתי לעיל שעם זה ג"כ
 יתיישב לנו העדר שם אברהם בשו"ת
 הלכות לפנינו בב"ה לפי שהוא חסר
 הדבור, ואין לו תקנה אלא בסימן
 כיון שמסר עלמו למיתה על ד"ת
 אין אומרים משמו להחיותו זה דלא
 ענדין ליה מילתא דבחייו לא ס"ל
 דהא לא קיים בנפשו וחי בהם,
 וע"כ לא קשו אלא במאן דאחייה
 ביה מידן, לאפוקי אבותינו השנים
 כיון שאינו דבר שיועילם וישנה
 מדרגתם ליה לן זה ודוק ותו זיל
 צמר טעמא דמוסר עלמו על ד"ת
 שאין אומרים הלכה משמו, לבני
 אברהם חנינו ע"ה שייך טפי כיון
 שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה
 ורוב שכותיו, ועל זה הפסל גם המלך
 הסמיד ע"ה באומרו אגורה באלהך
 עולמים, דלעיל ליה כולי האי אלא
 מ"ל דמזליה חיז שהיה גילגול האבות
 כוודע ולא מה ג"כ כנ"ל ומדרגתו
 בחי וקיים בלי דיבור ונתיירא מוס
 שלא יקרהו כמו כן כאברהם כזה,
 שנאולי הוא גברא דאחי מחמיה ולא

ע"י כך נפשו לבומו שסוף
מהצדיקים הנקראים בלשון
משאל חיים :

ועב ישיין נבוא אל הביאור
רק צריכים אנו
עוד למודעי ב' טעמים ידועים
על שלא זכה אהע"ה לבנים
בח"ל. אם לפי שהיה צריך לטעום
טעם העדר ומיתה לשיחשב
כמת בהיותו בלי בנים כאשר
אמרנו כבר למעלה באשר הוא
סוף כל האדם וכל הצדיקים
במשמע בשעה א' קודם ח"ה.
והיה זה הצער חמורו וטעם
ב' כדפירש רש"י ז"ל בחומש
שמות ח"ל לא עלו לו וזכה לא
זכה להבנות כי המקום גורם

עדיף מניה. וזה מחמת טענה דהא
גלי דעתיה דלא ניחא ליה דהכי
שהרי נזכר מזה ולא אזה דודלפחותם
ויסך פוחס לה' דאמרינאו משמח
דגמרא נהג סילסול בעלמא שלא
להכנס צקכנת מיתה עד"ת או שמא
יעלה בגורלו פחד יחזק סכל הפרטופין
כלולים בו ואימות מוח נפלו עליו
ציהוד לפי שהוא מעלמא דנוקבא
צכללוהו : וא"כ א"ל לו לגור צשני
עולמות לפי מה שצדארגוהו והוצרכה
לו ההפלה על רזא דכא לעלות צחלקו
של גדול צזה כבוד לו מיתה יפה
של אצרהס. טענה איפשרות לדור
צצ' עולמים ע"י סיהו דצביו נאמרין
משמו מטעם הנ"ל : ומ"מ הכי הוה
ליה ומה סיגור ממנו צאהו :
שהרי לא עלאנו שמו כמוהו צין
התנאים והאמוראים צכולהו חנויי).

ענין אהע"ה
שלא זכה לבנים
בח"ל וענין דוד
המלך
צמדרגת חי
וקים וטעם
שלא נמא שמו
בהלמוד

למנוע ממנו פרי צבון. ונ"ל דהרוייהו צריכי וצא"י דווקא שהוא
מקום כפרתו הולך לסבול זה הצער וליעשות שם בריה חדשה
לשילוד ויחיה דוגמת המתים לעתיד לבוא בצלגול מחילות ובח"ל
לעולם לא היה מוליד שכן ישיבת ח"ל היא הגורמות צאמה .
ואי משום שהיה צריך ליחשב כמת בלחוד א"כ משיעבור הזמן
יוליאו ממזלו ויוליד אף צכשאררו בח"ל . ואיפכא נמי ליכא
למימר דא"כ חיקף בואו לארץ היה לו להפקד צזרע :

ובכין אבוא להבנת כוונת המשך לשון רש"י עם סמיכות
הפרשה שמתחלה אמר צסוף הפרשה לכך כתוב מיתה
שלא צזמנה אלל חרה שעדיין היה קיים צאותו פרק מפני
שהרשעים צבייהם קרוים מחיס ור"ל כמת גמור היה חשוב ע"כ
כיון שהועילה עילה זו לאצרהס לפוטרו ממאזה חמורה שבתורה
והיינו טעמא דלא נמרינן מניה לרשעים אחרים : ויקשה ע"ז
מנ"ל לומר כן צבעענה זו נפטר א"א ע"ה ממאזת כיבוד. ואם
אמת הדבר שהחשובים צמתים דינס כמת גמור צהחלט אף אנו
נאמר צשום דהליכת אצרים שיזכה לבנים וכל אוחו זמן שלא היו

ביאור
דברי
צקישוה הפרשו
הנ"ל

יצב פתגם

לו בניס היה סבוב כמת גמור ועל כן לא חלה עליו מלוח כיבוד
אביו דבמחיס חפשי כחייב ודלמא משום הכי חיפטר ליה. ויהי
כמשׁיב לזה באומרו וסלריקיס במיתתן קרויים חיים וא"כ אעפ"כ
חייב במלוח ולא היה טעם זה פיטרו דרש"י אזיל לטעמיה דס"ל
סלריקיס חיים ממש אפילו בקבריהם ומישך שייכי נמי במלוח
כרבי אחר מוחו שקידש לבני ביתו ובחבבה בפרטות מלינו
שמקיימים המלוח באוחו עולם כדאמר חליהו ז"ל בפרק הפועלים.
ולחזק דעמו זאת הביא גם הראיה מובחמו בן יהודע בן איש חי.
דמדחזינן דאלטריכו תרי קרחי ש"מ דאית לריקי דחיים ממש
הס וכמו ששללנו בעדו. אך מאן יימר דאברהם ג"כ מנייחו ר"ל
מזה המין של לריקיס נענה זה הכריח אומרו אח"ז בהתחלת
הפרשה לך לך להנאחך שכאן אי אחת זוכה לבנים ושם אעשך
לנוי גדול. א"כ א"א לומר שהטעם לפי שהיה לריך ליחשב כמת
גרידא דא"כ למת שם ולא כאן כדאמרן אלה ודאי טעמו של
דבר שח"ל ברמה לו אכן בהעדר בניס זמן ארוך אעפ"כ היה
חשוב חי לכל דבריו שאף אם היה זה לו לסימן מיתה של שעה
אחת קודם ח"ה מפני זה לא נחשב מלכוליד כ"כ זמן מרובה
ואיכו לאפשרי אנטשה והאיך אפשר לו להפטר בטענה זו.
ממלוח אביו המוטלת עליו ועל כרחו הוא חי כמו בהעדרו
מהעולם ממש דאילו לשעה קלה שעלתה לו למיתה שהיא סכרית
היה מקום להתנצל בה בסילוק עול מלוח משא"כ במיתה רלונית
כזו פשיטא דלא עדיפא מהעדר גמור. וזו נפקותא בין הב'
טעמים בטובב הולדה אברהם שאמרנו למעלה כי קלרנו קלת סס.
שוב הוכיח רש"י ז"ל באופן אחר שאברהם דין חי ממש היה לו
ואינו חסר אלא דיבור כפי שחלקנו מדרגות האבות ע"ס. וזהו
שאמר ועוד שאודיע טב"עך בעולם טבעך דייקא שלא ידעו מה
טובו של לשון זה ולדרכיו רצה לומר מטבע שלך יהיה תפורסם
בעולם להיות לו למזכרת כטעם שפירשנו והוליא יחזק מן הכלל
הזה והיכן למדנו זה מכתוב ואגדלה שמך שפורה ע"ז ועליו
לברו כנ"ל. לריך אם כן לומר שסיה במטבע שהוא נורת אדם
בולטת ולפיכך הורך מקרא מלא להתיר לו בליטה. וכל כך למת
יעשה נורה שקועה אלא לורך לומר שסיה הכרח להיות בבליטה
דוגמת מלכה והנפ"ש אשר תעשה לזכרון וכשכתיבתו שוקעת

מסכת זכ שנטשה תמורתו כמוהו במעשהו ומזה שע"כ אברהם הוא
 במדרגת צדיק חי ממש בקברו ואינו חסר אלא דבור ונפשות אין עושין לכן
 הזקק לזה. ויקשה למה לא נעשה כן גם ליצחק וליעקב מזאת לשפס ומדוע
 לא נכללו אמה בכמותיון שהרי דין כולם שזה במה שאין דבריהם נזכרים
 בשמש ומחמת זה סינו יבולין להכריח דבאמת ואבדלה שמך לאו להכי הוא
 דאחי וזיל לאידך גיסא ותפוס לשון אחרון ואין לנו לכפול הדברים שכבר
 הארכנו בהם באר היטב. וזה שחזר ומציין ואע"ך לנוי גדול כמקשה
 עלמו לדעת שמה לעולם אברהם אין לו דין חי ממש במיתתו. וכן בכל
 זמן העדרו מבנים היו לו ח"כ דין חשוב כמה. וחזרה הקושיא למקומה
 דמהיכן באה להיכיה שלא היה כל אותו זמן חשוב כמת מדמיין שהובטח
 על הבנים בא"י ולא בענין אחר ואילו עמד בח"ל לא היה אפשר לו להעמיד
 תולדות כל ימיו ממעמט שאמר לו ואע"ך לג"ג. תאמר אפילו נשתחא
 בח"ל היה מוליד זה מנין לי למשם הכתיב שאמר ואע"ך לג"ג שהיא הנטחת
 מתנה שזכה בה עס ולא כאן. שהרי נוכל לומר לא בא הכתוב הזה להבטיחו
 אלא כלפי ירחשו של אברהם שמה ידאג שלא ללכת לדרך מפני הסכנה
 כסתם כל הדרכים המעשידיים ויתעכב מהוליד בסבת טלטול הדרך שממעט
 בוהג שבטולם. ונגד זה היתה הסבטחה שלא יגיע לו הפסד בכל מה
 שהדרך ממעט בדרך כל הארץ לא בבנים ולא בשם ומעון שהם רמוזים
 בפסוקים חגו. אבל באמת אפילו נשאר בח"ל אין עזרו מונעו עוד מלהוליד
 שכל עלמו לא נעשה עקר אלא להחשב כמת גמור כח"ל. וכן בשם ר"ל
 דואבדלה שמך לא נאמר לו אלא לשלול מיעוט השם. וכן ברכה בממונו
 שלא יבולג בו מאירה ע"י עורח הדרך וסולאוסיו ולא שהי"ך להכתב
 מקרא מיוחד להחיר לו בליעה במטבע שלו. דאין צריך למזרת לפי שאף
 במיתתו אינו נקרא חי ממש לענין שיחא עור דביקות לנפשו עס נופו אחר
 הפדרס או זיל לאידך גיסא ראשיתו ימא לאברהם היה מועיל מזאת שמו
 לענין שיחא חשוב חי בקברו בהחשורר גם הדבור בפיו ובשפתיו. אפ"ה לא
 היה צריך למטבע בחתימה בולטת ויעשה לו נפש ומלכה דהא דתינון אין
 עושין נפשות ללדיקים היינו באים עני דלית ליה מנרמיה כלום דשי"ך לבני
 טעמא דמשנה מעות הלדקה שלא לכך נבנית והוא גולה כדאמרן. אבל בני
 שאנו ה' והגיה ברכת הון לבניו אחריו ואינו צריך לשל אחרים אימא דעושין
 ועושין. וזה שחזר וציין שניה ואברך במעון דייקא רצונו לומר בזה מאחר
 שואברך אפשר להחפרש שיחברך במעון ושרי הוא עשיר. ח"כ שמה לא
 שי"ך אצלו לומר אין עושין נפשות ויזכר זה הפירוש מחמת קושיא הנ"ל

יציר פתגם

דחל"כ חלף המטבע היה זכרונו תחת מלכותו מפני מה לא נכללו בו כל האבות. אלא ודאי ע"כ ח"א לומר שלאברהם היה צורך לסימן זה כדי להחיותו בקבר גם בניב שפטים והוא חשוב חי ממנו. אמנם הוא ככל המון הצדיקים ולא חי גמור בהעדרו שלא לנו מזה שיחייב במות כיבוד גם בסיומו חשוב כמה מאין בניס כל זה נכלל עד הנה דרך קושיא בדברי רש"י לעצמו בדבור שקדם. אבל האמת שלעולם אברהם הוא חי ממנו ואינו חסר אלא דבור ולפיכך היה צריך לסימן וחזרון להטיל בו הדבור ומהו הסימן המוניטון במטבעו מאחר שנפש ומלכה לא היה באפשר לעשות לו משום לעז דהא אין עושין נפשות לצדיקים בכלל ומה שלא היו האבות כולם כלולים בסימן ההוא לפי שלא היו צריכים לו השנים האחרים כל חד לטעמיה כדלעיל: וזו יובן מהד"א שהביא עוד רש"י בפסוקים אלו כמתחזק לזאת:

והנה לכאורה הקשיתי קושיא נמורה בהד"א שמה הוא הדרך לכתוב לנו למוד שלא יחמנו בכולם והיכי חיסק ארעתין

קושיא זחקה
לכאורה ברש"י

שיהו חותמין בכולן דהיכי נעביד ניתא לכל חד מנייהו ברכה באנפי נפשיה פשו להו ברכה טובא ואן ילפינן לכולהו מקראי. ועוד שמונה עשרה ולא עשרים וא'. וחו רפואה וגאולה בשביעית ושמינית לא משכחת להו. וליכא למימר דהוה אמינא למיחסם

(ואי לאו דמתרין ישראל דקדשיניה לזמנים לא הוה אמרין ליה. והכי מוכח מדלף אערין מושיע ישראל וירושלים דלישנא דקרא הוא נמי כדכתב כי הוא יושע ליון ודוק. וליכא למימר דאש"ה הו"א למיכלליניה כולשו ונימא הכי מנן אבות חדא דאכתי הויה חתימה בשמים דלא דמי למקדש זמנים דמשמע נמי טובא משום דזמנים כולשו חדא קדושה נינהו. אבל האבות הם כל א' במעלה ומדרגה ניוחרת כפי שגא בדבריו ועוד חתימה דומיא דחתימה. ודסליק אדעתין חותמין נכונן אלעיל מניה קאי שאמר בתפלה זה שאנחנו מלאכי אלהים אנחנו וכו' כל חד למדיה וב"ד שכתו קן יחמנו בהם לקנוע לכל א' ברכה לעצמו)

בכוליה כדרא מנן אברהם ילחק ויעקב דהא קיימא לן אין חותמין בשמים וח"כ היכא סלקא דעתא למיחסם בכולהו:

וגראה לי דשש ראשונות רומזות לשש

ויטוב כיון
בפנין פ"ח יבול
יהו חותמין
ככ וכן

האבות הא כי"ד אבות כנגד אברהם הראש והראשון. גבורות כנגד פחד יצחק. קדושות נגד יעקב כדילפינן ליה מקרא דוהקדישו את קדוש יעקב. והוא דבר הנזן ומקובל. הנס שאמרתיו מלני ברור ליודעים וגם מלאחיו אח"כ שגא לאל יחטלה בזוהר וחיפנים

ותיקונים. והשתחא כדמליק אדעתין מעיקרא שיהו חותמין ככולם
 הכי פירושו לחתום בכל א' מכנ' ראשונה ב' מהאבות ולכל א'
 חכא ברכה מיוחדת באלו הנ' ברכות ולא יגרעו ולא יוסיפו
 על הברכות. ובזה נ"ל ג"כ טעם למה קדמה ברכת מגן אברהם
 למחיה מתיב. ולריך טעם גם המפרשים כתבו בזה ולדרכינו ניחא
 משום דברכת מחיה מחיסלא שייכא כ"א ביחאק כדפירשנו דבאברהם לא
 שייכא שהוא חי ממשג בסמכותו שהקב"ה הסייהו. ויעקב לא מח מעולם
 חוץ ביחאק שנשאר טומא ועדיין הוא לריך לתחיית הגוף לפיכך
 הוקבעה ברכת ח"ה בעבורו, והוה שהביא רש"י הד"א ליישב מה
 שהקשה לעלמנו כנ"ל ולהוכיח דלא קשיא מידי והוה לחלקנו בין
 האבות שאין יד כולם שוה לאחוז בסמני עץ חיים בעולם הנשמות
 אלא כל אחד יש לו מדרגה בפ"ע. שהוא דבר מקוים אמת ויציב
 ושאלו מוכרחים לומר כן. ולזה מביא הד"א וכו' וכיון לומר שאפילו
 כשתמני לומר ואגדלה שמך לאו להכי הוא דאחא, לא מציינו לו
 ד"א רק זה דהיינו שבא להורות ואעשך זה שאומרים אלהי אברהם
 וכו' ח"ל והיה ברכה כך חותמין. וקשה למאי איצטריך דבל"ה
 היכי נעביר וע"כ נ"ל כדי שלא נטעה לחתום בכל א' מהראשונות
 ב' מהאבות לפי שאלו הברכות נהקנו כנגדן. דאל"כ מדוע
 הקדימו ברכת אברהם. אלא וודאי לפי שח"ה אין לה שייכות
 אלא ביחאק ומוכרח דאברהם חי ממשג בזולת דבור אפילו לפי הד"א
 והוא הנדרש והדרך לעילתין דשפיר קאי ואגדלה אמוניטון ולא
 יקשה למה לא נכלל בו יחאק. ומיושב מה שקדם לנו סוף הפרשה
 וחבנא לריננא. וככל הולך אל מקום א' שהחיל בו בראשונה
 ודוק הישב הדק חדע כי הוא לודק. לכל אשר ימלא שם בד"ק.
 שבעין הלכ מבן וחומד. וביארנו וקשרנו דבורי רש"י בקשר של
 קיימא כמנהג דרוש אשכנזי בזמנינו שעל יסוד א' עומד. והוא
 יפה אף נעים לחדודי בעלמא להעיר לב חלמידים ללעוש
 רעיוניהם ולהחלמד. לדלות מים עמוקים בסגנון נפלא ולהוציא
 י"ן מן החמד, ומעו יאח מחוק בין חבין מאשר לפניך הקדמות
 נפלאות והמלאות מסודרות מאוממים בעופמים וסיקסים מדרשיים
 יסודתם כהדרי חדרי השכל בתי הנפש והלחשים. ויערב ויבוסם
 לנכוני לחשים:

צ"ב פתגם

באר
בגמרא
דמין

ומענין

לענין בחותו ענין נבחר גמרא ופסוק הובא בפ"ק לחולין. אמרי מנין שנדולים לדיקים במיתחן יותר

מבחייהם, שנאמר וכתם ראו את הגדוד. וישליכו את האיש בקבר אלישע והנה לכל הכפידושים שם יקשה למה הביא תחלת הפסיק נראה כיתור ובפסע ההוכחה רש"י ותו' פירשו בדרכים שונים איך ללמד מזה גדולים שמא כך הם צמותם כמו בחייהם דעדיפא מהיכי שמעת לה, ובספר עין יעקב נדפס בגליון ע"ש כבאזן מהר"ן מלובלין זקנו של חמי זקני הרב מהר"ן כן ומיישב בשכל פשוט דמוכרח גדולים לדיקים במיתחן יותר מבחייהם מדעמך אחתו האיש לפי שלא היה ראוי ליגע בעצמות אלישע כדפירש רש"י דרשע היה ואין קוברין אלל לדיק. וקשה מפני מה לא עמד אלישע שלא יגעו עצמותו בעצמות הרשע ולא יהא חוטא נשכר. אלא ע"כ שאין זו עובה אלל לדיק לפי שבמיתחו גדלה מעלתו יותר מבחייו כך פירש הוא ז"ל. ואני הקשיתי ע"ז דא"ה עאי פריך הנמרח בחר הכי ודילמא לקיומי ברכתא דאליה ומאי קושיא אפ"ה שפיר מוכח גדולים לדיקים. ואם משום לקיומי ברכתא דאליה אם איתא דבחייו ניחא ליה משום דלדיקים בחייהם גדולים היה לו לאלישע לעמו' מטעם הנ"ל והיה מתקיים

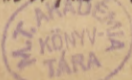
קושיא וסיבוקא
דכ"ס
כספיה

נ"כ בזה ברכת אליה דפי שנים שהרי החיה את עצמו ולדרכנו יונעם באופן זה דשפיר מקשה דילמא לקיומי ברכת אליה. היה מהטורך להחיות דווקא לאדם אחר שנחשב לו להחיה במורה. משא"כ אילו החיה אלישע את עצמו לא היה מתקיי' בכך ברכת אליה לפי שאלישע הוא לדיק ואף במיתחו קרוי חי ממש וזו רעת המקשה. מנ"ל לדיקים גדולים במיתחן יותר מבחייהם דילמא אינס גדולים רק באותה מעלה שהיו בס בחייהם הכי נמי איחנהו התם

וחוץ לדרכנו מירצתי באופן זה דאפ"ה שפיר קמקשי ללא מוכח מירי גדולים לדיקים מדלא עמד אלישע דילמא משום ברכת אליה היה לריך להחיות עוד דווקא לאחר שאם היה מקיה עצמו לא היה נראה שנחסימה בזה ברכת אליה. דהוה אמרינן משום דלדיקים גדולים בחייהם הוכרח לעמוד כנ"ל ומשום לקיומי ברכת אליה. ר"ל שהיה לריך להראות שנחסימה ברכתו. לפיכך היה סברה להחיות לזולתו דמינכרח ביה מילתא ונעלם אינא לך לדיקו' בחייהם הם גדולים ומשני א"ה היינו דכתיב ויקם על רגליו ומניא לניחו לא הלך וא"כ ליכא למימר דמשום ברכת פי שנים עמד וליכא למימר שהי' זה לקיומי

ברכת

ובאותה

זרכה אליה שפיר לא היתה חסיה
מעליה, כמלא דספיר מוכח דגדולים
צמיתתן מדלח עמד אלישע וכו',
כיון שפ"כ לא היה בזה להרשות
זרכהו של אלי' ודוק,

ובאותה מדרגה עלמה הפה
עומדים במוחס. ולכן לא היה
לו לאלישע לעמוד מקברו משום
לקיומי זרכתא דאליה כי אלנו
לא היתה נחשבת לחסייה שבלא"ה

גם בקברו הוא חי עמם (כדמות שהבאנו לעיל) אלא שנעלם
מעיינינו. ועל כן בו לא היתה מחקיימה זרכתא דאליה אבל באותו
האיש שהיה ודאי עת גמור שפיר נחקיימה זרכתא דאליה ומנ"ל
דגדולים דילמא עמם בשום הס. ומשיב סתרון ח"ה דמשום
לקיומי וכו' הרי לא נחקייס בזה דתניא לביתו לא הלך ואכתו לא
הויה משיבא חסיה גמורה. אלא ודאי לאו היינו טעמא ולא היה
לריך לזה משום לקייס זרכה אליה שכבר נחקיימה ע"י דברים
אחרים. והדרת קושיא לדוכתא ח"כ הוא שלא היה לורך להחיות
לאחר מפאי עה לא עמד בעצמו ועשה טובה לרשע וכו' ודאי
חיישין אפילו לחיי שעה. אלא ע"כ שהלדיק במיתחו גדול מבחיו
והויה מילתא דלא ניחא לי' ללדיק בהכי שהרי יש לו מעלה יתרה
במתו ומוכח שפיר דגדולים וכו' כדלעיל. ונ"ל דכ"ע משחי
דעות הנ"ל אי אמרינן לדיקיס גדולים במיתחן או שסכ חסובין
כחי דאי אמרינן שהלדיק חשוב חי במוחס. ח"כ יש לו להלדיק
להגין על דורו במוחס כמו בחיו דידוע שהלדיקיס עגינס על דורן.
אבל ח"ה דגדולים במוחס יוחר מבחייסם לעולם אינן בנדר חסייס
ולא גדלה מעלתם כ"א לעצמם (כדוד המע"ה שהובטח להודיע
ביפי שלמס בנו וכו' אבל להגין על הדור לא ודוק. אדרבה מפני
הרעה נאסוף הלדיק וכמה לדיקיס יוכיחו וק"ל) ודבר אין להם
עוד עם אדם בזה העולם שנאמר שנחשבים כאלו עדיין עומדים
ביניהם ויגונו עליהם. ועמה כך יס' פירוש הפסוק הנ"ל דנשקברו
את האיש והמה ראו את כדוד המה ראו כן חמכו שהיה קשק
לסם מפני מה לא הועילה להם זכותו של אלישע להגין ולחושיל
שלא יבוא עליהם הגדוד שהרי לדיקיס במיתחן קרוייס חייס מעמ
וכסברת המקשה לפי פירושינו בנמ' הנ"ל וח"כ הי' לו להגין
עדיין כלדיק על דורו. ומפני זה החליטו שע"כ לדיקיס בחייהן
גדולים מבמיתחן מדסויק שבחיו הי' ענין ועכשוו אינו ענין. מה
הי' להם לעשות וישליכו את האיש בקבר אלישע כדי שלפ"ד
דבחייו

ספ"ט יס"ח ט"ז
ספ"ט יס"ח ט"ז

יציב פתגם

(דבסיו עדיף) כשלא יוכל אלישע לסבול נגיעת עזמות הרשע
 בעצמותיו כי לא ינוס וגו' ע"כ יקום אלישע וינן עליהם כמקדם
 בעודו בחיים חיותו. וקסה למה באמת לא הנין עוד ומסיים
 הכחוב ויחי ויקס על רגליו להורישך שטעו בזה דקסה בל"ז מדוע
 לא עמד אלישע שהרי לא נחסייתה ברכת אלי' כיון שלא קס
 אלא על רגליו וא"כ למה הקיב לרע. אלא על כרחק ל"ל דעה הב'
 גדולים ולכך לא יכול לעמוד אלישע עצמו וא"כ מזה הטעם ג"כ
 לא הגינה עוד זכותו על בני דורו שבא עליהם החיל וסוף
 הפסוק ג"כ סיוע להוכיח גדולים כו' ומיושב למה מביא בנב'
 כל הפסוק ודוק כי טוב הוא וקרוב לזה שמעתי בפסוק הנ"ל
 מחותני הה"ג כמוהר"מ כ"ץ נר"ו בפסוק הנ"ל. אמנם לא העיר
 בנב' הנ"ל מה שהערנו ולא ירד לכל זה. (ועיין בכחבי המלא
 עוד מאמרים מתמיהים שפירשתי במתיקות רב ע"פ הדברים
 הנ"ל :

ע"ר גדולים לדקים במיתתן יותר מבחייהם. ע"פ מ"ש בע"א
 אין ד"ה מחקימין אלא במי שמעית עצמו עליהם שנא'
 אדם כי ימות באוסל (כראי' פר"ע) וכן אמרו שליכי פ' חלק לא
 חמצא בארץ החיים לא חמצא תורה בני שמסיה עצמו עליה.
 ולכאורה דברים אלו סותרים למ"ש כל המוסר עצמו למיתה ע"ד
 אין אומרים ד"ה משמו ולפוס ריהטא משמע משום דלא שפיר דמי
 דוחי בהם כתיב. אמנם באמת אני אומר דיתר שאת ומעלה
 גדולה כפולה היא לדקים שמסרו נפשם עליה ושכר הו' להם
 כפי הראוי ודאי ויתיישב היטב ע"פ שביארנו למעלה שא"צ
 להתעוררות התחטוים ע"י ד"ה שאומרים משמו של דיק : אלא
 דווקא למי שהוא במדרגת חי במיתתו כדי שיהיו שפחותיו דובבות
 בקבר כשמצוירין שמועתו שע"י זה נשלם מעלת חיותו ונעשה חי
 נמור. אכן המוסר עצמו למות ע"ד"ת אין לו תורף לכך כי הוא
 קונה במסירתו לגבוה חיים אמיתיים במורים לעצמו שאין למעלה
 מהם. ע"ד מה יעשה אדם ויחיה ימות. והואיל והחליף חי
 בכל חי שעה בחיי עולם נחיים. פעמה התורה כולה נקראת
 על שמו כמ"ש רז"ל לבסוף נקראת חורתו דכתיב ובחורתו יהגה
 ע"כ היא גנאי לדיק כום להזכיר שמו על דברים פרעיים
 שחדש כי כל החורה נכללת בו. ולכן ודאי אין לומר כלכה משמו

ביאור
 גדולים
 במיתתן
 ובמ"ש
 המוסר
 למיתה
 ד"ה
 ומ"ט
 ומ"ש
 מחקימין
 במי
 עלמו
 עם מ"ש
 לא חמצא
 החיים
 מדכס

שדחה בפחיתות וגריעותא שיטריך להשלים דביבור סה נומר
 ע"י זכירת אמירת החתונים שוכני בתי חומר. ויובן בטוב מ"ש
 חין ד"ת מחקיימין אלא בני שמעית עלמו עליהם. הוא הדבר
 אשר דיברתי לפי שהמעית עלמו עד"ת זוכה לחיים עלמייס
 שהתורס תשיחהו בקברו ואינס נפרדה ממנו כלל ורחושי מרחשן
 שפנותים ממילא בלי שום התעוררות. וזהו שד"ח מחקיימין בו
 ואינס מסתלקין ממנו אף לאחר פטירתו אפי שעה א'. משא"כ
 לשאר הלדיקים שעסקו בה בדרך ארץ חיים. חין ד"ת מחקיימין
 בהם בלי הפסק כי אחר פ"ידתן עמהם תמות חכמתן ויטערו
 להעיר ע"י זכרון דבריהם להחזיר חיוחן ולהקיץ משנתן היינו
 לא תמצא בארץ חיים בלדיקים שנקראים חיים בארץ לא תמצא
 עוד מעצמה. והוא שכיוונו ג"כ באמרם גדולים לדיקים במיחתן
 (ולא אמרו במוחן) ר"ל הממיתין עלמן עד"ת יותר מבחייהן כי
 דזה השיגו עליו רס ורב זכו לחכמה תחיה את בעליה הטובה
 מכלי קרב :

ועפ"ז יבואר דרך הלצה קצת מאמר קצר חמוה מאד נמצא
 רז"ל פ' האורג כל המתעלל בהספדו של חכם ראוי
 לקבורו בחייו. שיש לחמוה אחר שכל מדות חכמים כן במדה
 כנגד מדה מה ראו על ככה לומר כן. ויובן שיטב בדרך שאמרנו
 דיש טועים וסוברים כיון שהלדיק במוחו קרוי חי. א"כ יש לו
 להבן על דורו כמו בחיים וזהו טעמו של המתעלל בהספדו של
 חכם לפי שעיקר ההספד על הלדיק מחמת שלדורו אבד שזכותו
 היחה מנגת ויש לאדם לדאוג מן הפורענות במוח הלדיק עד"ה
 מפני הרעש נאסף הלדיק. וזה שמתעלל בהספדו ע"פ דעת
 המופעה הנ"ל שסובר מאחר שהוא חי ממש ענין הוא ג"כ. ואין
 צורך להספד וע"כ ילבש קללה כמדתו דכמו שהוא סובר בלדיק
 במוחו חי ממש לכל הדברים. וע"כ הולך בשרירותו לבו הרע
 ואומר שלום יהי לי שזכות הלדיק חנין עליו. וז"ל שיסובר
 ג"כ ברשעים בחייהם קרויים מחים מחים ממש בלי הפרש אף
 לכל הדברים מת גמור הוא וכמו שהלכנו בפחח דברינו דשקולים
 הם וכה בהא תליא. א"כ ראוי לקבורו בחייו לפי דברי עלמו
 אחר שהוא בחייו קרוי מת ויחפרם ג"כ מת ממש כמו בלדיק
 חי ממש. והוא דבר נאה ומחקבל בדרך אסות ולא לקושטא
 דמילתא

מה נעלמו אמרי
 רז"ל במ"ש כל
 המתעלל
 בהספדו של
 חכם כו' בדרך
 הלצה

יצ"ב פתגם

דמילחא דק בדרך אסתמכתא. ולא יחא אלא לזוותא בפלמח לאשחעווי
בלשון חכמה וכתנתס ליון יראנו בנחמה שלמה ולפניו נשפוך שיחנו על
הלד"קים והחסידים והחמיימים והישרים ועל פליטת סופריהם ותלמידיהם
ולאלהים שיאריכו ימיהם ויבלו בטוב שנותיהם ונשחה בלמח דבריהם
נלחך עפר רגליהם ונזכה לחסות בללס כל ימי עולם עד יעמדו ישיני עפר
מקבריהם יעמדו חיל גדול על רגליהם. אז ימלא שחוק פינו נגיל ונשיש
עמכס בשס ה' אלהינו הוא אלהים : בשכמל"ו :

נאם הנבר ראה עני מקריב לחס (פתגם לשון חיחוך כמו בומש עס
השופי) עוני שעונין עליו דברים מרים לענה ורוש תחס תירוש
בהגיני חבער אש לסכתי בלשוני. אכלתי עמנו באוני. זה לי עשרים ושחים
שנה מעח הוסר החמיד. נר ישראל כבה הורס המלנפת והעקדה רביד
לוארוני ולמיד עטרת ראשי אדר יקרי כבוד קדושת אנה מרי האנחן הססיד
זוללס"ה הארי כחי בג"ע ושולטנו ערוך לעולם שכולו ארוך המפורסמות
א"ס ראה כי קצר יד קולמסי מלהעלות על ספר דביו די באר עולם שבה
מעלה גדולתו חלהו ודומיה. חכלס היריעה ודבריו לא יכלו תלחה לשוני
לספר אפס קלשו. ממעשיו הגדולים והנוראים ומדוחיו וחכמתו והנהגתו
הנפלאים לא יאומן כי יסופר למי שלא הכיר דרכיו ותקח אוזן השומע
שמץ מנהו. לא נשמע בדורות הללו דוגמתו ולא נודע ולא נראה בארצות
האלו כמותו. ויותר שהיה סכס לכס ואמיץ כח לעמוד בפרצות לגדור
אביסן של ישראל פרנס הדור חשוב לחלסו היה מלמד בנסים ברכתו
ברכה וקללתו קללה. לא יחא מפיו דבר לבטלה כי שלס היה עס אלהים
ואדם ומטר עמנו על קדושת שס ומאס בכבודו של עולם ותועלתו
והמונו. בשביל כבוד קונו נקי כפיס ובר לבב לא יגור מפני איש לא נשא
פניס לבשר ודם. לא היה העולם כדאי להשתמש בכלי קדוש כזה שאין
דורנו דומה יפה. לכן הסקיע הקב"ה שמשו שלא בעונתו פי מלא חן בעיניו
ונקרה לשיבה של מעלה בן נ"ס בא בכל"ח אלי קצר ונ"ח נפשיה. ועזב
עולם שמש דור יחוס שקר הסן ככל סיופי אין בו מחוס אבר חסיד וישר
באדם אין עת הזדק נעדר היושר ואפס החוס. ע"ז ראוי לנו לקונן שנה
על שנה ולעורר חבילות ישנה כי קשם היה סילקו ז"ל כסורכן בהמ"ק.
אלה דלאו אורחא למיספדיה האידנא סמחא דכולא משחוקא וכל מה דאנח
משבח אנח טנוס דלא לימרו סיימתיכו לשכחי דערך. ועדיין לא הגמח
לחאי כיבוד אב ורב אף כי בימים סהס בילדותי שעשיתי הסספד עליו לא
ידעתי דבר בהיותי עדיין נער ורך ומאז סיס עוכן קונדרס קטן הלז

כמות שהוא עם פתח השער הקינה והחחינה בלי שום שינוי כל עיקר ומזמן
 היה בו צפרק להגותן החת מכבש הדפוס לבקשת אוהבים ולא אסתיעה
 מ'לחא עד עתה כי נגע בי יד ה' במש"ק כ"ג שבט העבר מלא ב"ח מקום
 לבנות חובו מעידית שבנכסים כקדוח אש המסים נעם לבי כדונג צחוך
 מעי, אל הלקח בני מחמד עיני מחמד נפשי אשר המו לו מעי הכן יקיר
 לי ילד שעשועים, לבי וחמיד לבא נחמד בעיני כל רואיו אהוב וחביב ונעים
 בן ז' כבן י"ז היה בחואר בשכל בעל חן וטורה, פה ולשון מסוגל לתורה
 ומיעב הזכירה זכה למקרא ומשנה וגמרא, קויתי שימלא מקום אבא זל"ל
 ה' נחן שמחה וה' לקחה כעת מולדו היה עת פטירתו יום סעודת הבראתו
 כיום לידתו ומילתו יתה נשמתו בכשיקה בקדושה ובטהרה כחסיד עולם
 עתוך וידוי וק"ש קרא, אהה כי קרא עלי לשבור בחירי רלחה נפשי ניתן
 פרי בעני חמאת נפשי לכפרה, ע"ז דמוע חדמע עיני מאין הפוגות נגרה,
 ובכיתי לקושי יומי בנפש מרה וקראתי עליו המקרא הזה, מפ' שבוע הכן
 והילולא רבא דברי, ואלה המשפטים משפטי ה' חמת לרקו אשר חסים
 לפניהם נגד מקל ורצועה מרדות בלבו של אדם הוי זריז לערוך משפט
 לתלות המגלב והרצועה נגד פני עושי רשעה אשר לא ידעו שכול ואלמון
 ומתיאשים מהפורענות כשמשחקת להם השעה לא יבינו לאחריהם כי אין
 חרובות, למותם אולי יווסרו בזאתם ויחישו חסובתם כי חקנה עבד עברי,
 מה ברי בר נדרי, עבד עברי ודאי יולדו מבטן לעבד ישראל קניתיו
 בכוסף מלא וכסף לא חשבת להוציא עליו להכניסו חת עול חורה. מיד
 שהתחיל לדבר כבן שנה היה נשמע הדר מפיו לימד עוז ונעחק משדי אמו
 דעה יורה, שש שנים יעבוד עבודת הבורא עבד ביום ולילה בעסק חפלה
 מקרא וגמרא ובשביעית ילא לחפשי. צמחיס חפשי חנס לא פשעו ולא
 חטאתו שלא טעם טעם חטא בפשע יעקב כל זאת עם עונות הדור,
 כדאמרינן אס אין לדיקים חשב"ר נחפשינן על הדור כדררשינן מורעי את
 גדיותיך גדיים הממושכנין על הרועים כל רעיוני נבהלו נחפזו בעבור חושי
 בי נדים ונעים, איך יסקוטו מלהתעלז אל הלכ על אבדה יקרה כזו בן
 שיש לו בעבועים אס לא ילא בקשורי פ"ה אהה דנפל פוחא בבירא עמיקחא
 ווי להאי שופרא דבלי בעפרא ולקחתי חוליא א' ממחברת הקישורים אשר
 לי להיות לו למזכרת שם עולם אהן אשר לא יכרת ומהי זאת נחמתי, אולי
 ישקיף וירא ה' בעיני ויאמר די ללרותי כי לא שלותי ולא שקעתי ולא
 נותתי מיום היותי על אדמתי ואסלדה בחילה להודיע לערי לרבים יבקשו
 עלי רחמים כ"י ע"ת צרה היא ליעקב וממנה יושע בן אל כביר לא ימאס

יציב פתגם

חס, כי ברבים היו עמדו לסייעני בחפלתם ויראני שמחות ביתר בני ובנותי
ב"ז ה' עליהם יחיו משוש דור ודיר יסיו, ונזכס כולנו לנחמס שלמה
השוב ה' שיבת ציון ברנה, כי בא מועד כ"י ע"ת לחנה אכי"ר כחפץ
הטלכ נכזה נפוץ בין משפתי החלחות רובץ, המר יע"בץ ס"ט :

הוחל ביום פטירת מרע"ה ונגמר ביום תענית אסתר

תם ונשלם שבת לאל עולם

יצוב פתגם

יח

תחנה יסרתיה לכולנו בני איש אחר המיוח'א"א הגאון ז"ל להתפלל בהשתמחנו על קברו כל ערב ר"ח ב"ב חודש כללתי בו לבקש מה' בעד גשמתו הקדושה בכל בחינותי' ושורשן בעולם העליון והמשכיל יבין.

שלום עליך ארונינו אבינו עמרת צבי צפירת תפארת אשר הורם מעל ראשינו

שלום על הגשמה הקדושה אבן הראשה הסלובה מאבני ספיר גזרתה. לא יערכנה זהב ופז תמורתה היא העולה למעלה מעלה הסלובה בהיכלי ערך האמונה בחיק מאזי"לה. אשר משם התנוצצה והיא חלק אלוה עמו. וזה חלק אל מעולמו היא המתהלכת מקום אבני אש בין החיות מעיילת עם נשמות הנדיקים העליונים עד שובה למקורה מתדבקת בשכל מתעדת בג"ע העליון אשר לא יכילהו רעיון יזכרה אלהים ויפקדנה להריק עליה על אורות להתענג מזיו כבודו והודו ולהעניקה שפע אורה לאור באור פני מלך חיים הנלתיים והיתה נשמת אדונינו בהם לרור:

שלום על עהרת הרוח. אשר הלך לנו, על העמים עזי עדן ארזי לבנון שם צפרים העהורים יקנו והאש עליהם רובלת. והי כי לא מלאה השכינה מנוח וחרף כי מתאמלת היא ללכת לשוט והיא כפורחת עשה תעשה לה כנפים להתהלך עמה כאחת בנחת, כאשר היתה אחת באמנה מרכבה לשכינה רוח אלהים תניחנה אל מקום אשר יהיה שם ארו"ת ללכת אנה ואנה לשמור את עת בואכה ואחרי בלותה תהיה לה עדנה להשיבם אל מקומה הראשון ולשכנה במנוחות שאננה רעננה והיה כוח הרו"ח חשוב אל האלהים אשר נתנה פקידה בית ה' בורא"ה וכוננה:

שלום על זכות הנפש המשכלת יופי הצורה ההרורה המפוארה בעדי עדים פעמון ורמון המהוללה בדבור ארמון הרדופה ושואפת לילך אחר ריעה הנאמן אשר עמו מנוחתה כי שם ביתה (בתריסר ירמי שחף שהשגשג עולה ויורדת) בחייה ובמות לא נפרדו להכיר קונם זכור מזכרו. יז"רה ימלא לה מנוחת השקט ונופש. להלבישה מחלוצת ובגדי חופש. ובבואה לפני ה' אל החצר הפנימית. יאמר לה טובי הנפש למנוחיכי טובי טובי השולמית:

יציב פתגם

ישריו העלמות הקדושות ואיברי הגוף הטהור אשר שח לעפר בטויונו,
הרי כפרת משכבו אגחו, יזכור אלהים עו"ם להרגיעה, עד
עת קץ יפקדו לנערס מעפרם יקילו ברחמים וילינו מעיר לראות בנועם :

ודנה אדונינו אבינו הלכת אחה למנוחה, עזבת אותנו לאחכה, והננו
בניך היחומים העגומים באנו להשתקט ולהתפל אפים ארצה
לחונן עפרותיו, מחקו לנו רבנותיו. קול בניך לוועקים מעל האדמה ודמעס
על לחי כמים המוגרים במורד, בפשעינו כל זאה גליו מעל שולחן אבינו
ועינינו כלות בדאבון נפש חעינו כשה אובד נפוץ ממרעיתו ונטרד, אנה
נפכה לעזרה, ועל מי לנו להשטן כ"א על אבינו שבשמים על אלוה נורא,
יעלה ויבוא לפניו זכרוך לטובה. מחר חודש ונפקדם עם לדיקי עולם
ברחמים ובאהבה, יראה חליו פעלך את אשר התהלכת לפניו באמת
ובחמים וביושר לבב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך ומסרת נפשך להחלץ
חומים להלחם מלחמתו לקנא קנאת ה' לבאות ותורתו הקדושה המושפלת
עד אפר, וכמעט קטן אברה ונכרתה האמונה: עד שקמת אב בישראל כארי
והחזרת עטרה ליושבה. אל יהי שכחה לפני כסא כבודו את אשר הפלאת
הגדלת חושיה ועמלך בתורה לשמה. והולאת לאור תעלומה. ועשוך
לה צינים ופרחים. והמליחך הלכות ופסקי דינים הנשכחים. החזרת בפלפולך
וחדשת חדשים לבקרים יום יום שקדת על דלתותיה אשר למיזם הלכת
לדרך נעלו שעריה שוממין פתחיה אנו ואבלו ואין פתח אותם. ומקים
יריעותם :

יזכור ה' את אשר עסקת במרכבה והללית בסתרי החכמה הנעלמה.
נכנסת בפרדם בקדושה ובטהרה ובליענות ולא נכשלת לקצץ ח"ו
בנטיעות. ובאשמתינו היה חיפה עתה חכמתך הלא עמך מתה ולבדך נתנה
ואין לזרים חתך. יעלה לרטון זכרון מעשיך הגדולים והנוראים נפלאו עצמו
מספר שלא נחת מלקיים כל דקדוקי מצות אשר מצאה ירך להם כפי
האיפשרות. נתגברת כארי לעשות רצון בוראך בזריוות גדול ובמהירות
וזכותך את הרבים לרקת ה' אשר עשית ומשפטיו עם ישראל. לאשר חמוץ
לשבר מחלעות טול ולהלדיק לדיק היית אב וגואל. להציל עני ואביון מגוזלו
ומיד עושקיהם כח בך מצא כל איש מר נפש מנוח. ועתה בניך הולכים
שחוח נהפכת כאכזר עליהם ונעלמת מהם. פתאום עזבת את ביתך נטשת
את ידירות נפשך וחס נחלתך : רועשה אס על בנים אשר עליך התרפקו
היה המון מעיך ורחמיך חליו התאפקו. על מי נטשת מעט כלאן ההנה
בניך

בניך ובנותיך הילדים הרכים הנאמנים והנאמנים. על כבודם כי גלה זיוס
 והדרם כי פנה נא יכמרו רחמיך אלינו והלא תפנה אל זעקתינו. ואל נא
 את פני ה' אלהיך בעדינו. אדונינו אבינו האב הרחמן מה לך נדרם קום
 קרא אל ה' יזכור אלה לך ויומן לנשאתך רשות להאחז פני כסא כבוד
 ולא תזוז משם עד שירחם על בניך ענייך. להנתן לנו תקוה ואחרית ולשום
 אונתנו שארית. להחיותנו לעבודתו ית' להביענו אל השלמות האמתית לעבדו
 וליראה אותו בלב שלם ונכון ולשוב אליו בתשובה שלימה. לדיק הוא ה'
 יורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו. יפדה את ישראל מכל עונותיו. ונוכס
 לתקן את כל קלקולנו ועוונותינו, ואל יזכר לנו חטאת נעורינו ופשעינו.
 גלוי וידוע לפניו שרלונו לעשות רצונו ומי מעכב אלא שאור שבעסה
 ושעבוד מלכותו. יהר"צ מלפניו בזכותך הרבה להגין עלינו להצילנו מהם
 ולעזרנו עליהם שאל ישנבנו ית' מלקיים מצותיו ומלשנות ולהגות בחורתו
 יומם וליילה. ותהי עמלה של חורה מנת גורלינו ומלקינו : ולא תשכח ולא
 תמום מפניו ומפי זרעינו ואלאלינו עד עולם. ויזכנו לכיון כל מעשינו לש"ש
 ולייחד לבבנו ולקטר מחשבותינו אליו בתפלתנו בכוונה ראויה ורצויה
 ולהצליח ברכותינו מידו המלאה והרחבה שלא נצטרך לבשר ודם ח"ו. ולא
 תעלה קנאת אדם עלינו ולא קנאתנו על אחרים ויתנו לחן ולחסד ולרחמי'
 בעיני כל רואינו. ונהיה ממלדיקי הרבים ונשמחך תתעלה על ידינו ויששב
 כאילו עורך חי עמנו בהיותנו ממלאי מקומך בחורה וביראת אל כל היום.
 (זה סדרתי בנין אמי עורתי הרבנית החסידה ז"ל בעודה בחיים חיותה :
 גם תפל נא החיותנו וזכרת את אמתך אמתו אלמתך החמימה והעבומה.
 אשר עזבת גלמודה ושוממה על בעל נעוריה מאנה הנחם תליץ נשמתך
 בעדה לפני אבינו שבשמים עליה לרחם, ראה יראה בעיני אמתך לנחמה
 וכו' ותזכה להשיא בניה ובנותיה הפנויים לזוגם בזווגים הגונים ולראות
 עמנו בנים ובני בנים חכמים ונבונים, ולא תזוז מכבודה כל ימיה וכו'
 ע"כ) וייערב מרי שיחיו ויקובל לרצון פטופט וללגוג לשוננו כי ידינו כבדה
 על אנחתנו לפני לחמנו חבוא ויתכו כמים שאבותינו חי לזאת יתרד לבנו
 ויתר עמקומו ואינו. אך הליקתנו רוח בטנו, חמת ה' מלאנו נלאינו כלכל
 והסקט לא נוכל ועל מה זה נשא בשרנו בשנינו כי הוא טרף וירפאנו,
 נעתר אליו וירצנו נשא לבבנו אל כפיס אל אל בשמים תתן לנו נפשינו
 בשאלתנו, ככל אשר שאלנו, אמן כן יאמר ה' אלהינו, ואחה לך לקץ ותמות
 ותעמוד לגורלך לקץ הימין ולא יחיש העמתין :

חרווי המצבה של הגאון מר אבא

בחודש זו יטל זו התורה, וילא ממנה כל הדרה בימי ביכורי
ענבים בטל האשכול ומתה פרישות וטהרה, נגזזה האורח
בזינא קרישא דנהורא, עמודא דנורא חד בדרא חוי לדור באבד מנהיגו
וקבר"ניט של עלכים שר הצירה גלה כבוד מישראל הרם המלפפת והרם
העטרה, נעלה ארון הקודש ובישיבה של מעלה נקרא אדונינו מורינו ורבינו
הרב המובהק הגאון הגדול החסיד המפורסם כמוכר"ר לבי לפירת
תפארה, בהרב המובהק כמוכר"ר יעקב זוללה"ה אשר הופיע אור חורמו
וזרח בעולם והיה אב"ד ור"מ פה ק"ק לבוב והגליל יע"א, עלה אל ה'
בליל יום שני דראש חודש חיי"ר התע"ח ליצירה הלילה הכוא יקחהו אופל
לא חופע עליו נהרה, כי בהעדרו קוינו לאור ואין ערבה כל שמחה
והנה חשכה יום עברה וזרה, נשאר הדור יתום ושמש כי לא היח כמותו
בחורה בחכמה באכבת ה' וביראת ה' טהורה, לחקוק כל מעשיו הגדולים
המופלאים האבן מהכיל קצרה, כדחי היה להיות בעולם בשבילו נכרא,
ראוי רבינו שחכא עליו שכינה שורה לית דין בר נש ריויה דמי לבר אלהין
דחילא יתירא, אסכולותיקא דאורייתא כולא תלמודא וכולהי תניי הוו דמי
ליה כדמנחי בקופסיה לא הניח דבר גדול וקטן הוויות דאביו ורבא ומעשה
מרכבה חני ומתני ולית ליה שיעורא, ממנו היחה הוראה יולאה לכל
העולם בהלכה ברורה און וחקר וחבר שו"ת וחידושים מאירים כספירים
וכל אבן יקרה ויותר שהיה חכם ולו היקף גדול בכל החכמות נוסף על
הפלגתו באלהיות מקובל נפלא ונאמן היה חכמת האמת בידו ברה זהיר
וזריו פרוש וקדוש לאלהיו מאד נורא אביהן של ישראל לדקת ה' ומשפטיו
אב לאביונים היח ולכל נפש מרה, בו נמלא עזרה מלחמות ה' הוא נלחם
באויבי ה' קנאה יעיר ולמשכאיו האביר שריד פעיר רדפס ברוח בער
בסופה ופערה להעמיד שרשי הדת על חלס נאלץ חושים ונפשו למות
הערה עמד בפרץ לבצר חומת מעוזם ולגדור גדרה. הוא מרומים ישכון
יבוא שלום ינוח על משכבו בסי' אלסיו תהא נפשו קטורה ורוחו בג"ע
העליון שמורה, ונשמחו בלרור החיים לרורה, ליסנות מזיו השכינה באור
פני מלך חיים להאיר :

כד טוב לא יחסר שומר דרד חיים תוכחות

מוסר :

בעזה"י אשא משלי אפר לייסר נפשי הבת השובבה וגופי הנבזה
לא יתהלך רומה .

ארי לך אדם מאדמה בוש והכלם ותלכש שממה, גוש עפר ורמס דעת
חסר נבער תמזימה, הוי ואבוי לנמשל כזהמה ויפן וילך בחמה,
זופף וסר הולך וחסר אוכל הסוסר את הארץ כי נעמה חוז עלה ביד
שכור ומשל אוכלי הביכור חגר רוכב הסומא, טוב לך כי תעשוק הסזה
והשוק כאשר יבער הגלל מגדיש ועד קמה ידעת יוס בואך לדין לעשות כך
נקמה, בכל אשר עשית ביד רמה, למה לא חשבת למשפט היוחך כלי
בושה וכלימה מלא חוך ומרמה, נגדע לארץ שוחה עמוקה מבלי תקומם,
סבור אחס לכמלט לעלות הזמה, ענה אהה האם תושיע לך ימיך ותועילך
ערמה, פנה למעלה ודע עין רואה אוזן שומעת וכל מעשיך בספר
נכתבים אין נעלם דבר כל מאומה, צופה כל נסחרות מגיד לאדם מה
שיחו ויודע כל תעלומה, קונה שמים וארץ וכל אשר בהמה, רואה מלפני
לכך עשאו כך משכן לנפש ורוח מדור לשמה, שמה קונה בחדריך לשדר
עמקים אחרין ולהיות בעורך להדריךך באורחות יושר בטוב טעמה, תזכור
גדולה יחוסם שלא לאונסה להשחעבר זה כשפחה לתשמיש מגונה בעל
כרחה כי לא נמכרה לאמה, תחת היוחס עזובה ומשולחת ממעל לארץ
מתחת לעשות לבוראה בעולמו נחת, והיא לא תחפסה במארסיך להורידה
לבאר שחת לא תשוב תראה עוד נוקומה, שלמה תהיה כעוטיה שבים
עניה בארץ נכרים וירב צבת מלך יסודה תאניה הגם לכבוש אותה עמו
בבית דרך גבר בעלמה, ראה רפיון הרכבתך כחרם הנשבר וחסרוך בכל
דבר וכאזך אשר גבר ותלך שחוח וכפוף קומה :

ורוח על פני יחלוף למען ידעו שדון כל בני

חרוף :

אדה לבריה שפלה ונפש טגופה ורוח זעומה ונשמה שוממה מעותדים
ליום תחומה, מאלל לרמה מערא לחלי הנקמה עניה סוערה לא
נוחמה, לא תקראו לה נעמה ואקרא אותה לא רוחמה, והנה אימה פשוטה
וע"ורה לפד על טלמה מוצגת ערומה תשכב למטלבה פרועה ופרומה,
זאת חשיב אל לבי אומר לחכמה (שוכנת ערמה) אסותי לרמ"ה, אהה
הכרע הכרפתיני עד מתי תשחכרין תהי נעלמה הסירי את ייך וסמון שיריך
וקול כנוריק קול מהומה, חרדות תלכשי ולא תשקוטי בגדי החמודות

ויציב פתגם

תפשוטי, ואת בנדי הרקמה דעי מה עשית איזה מזה באת ואנה תלכי
ואת מעשיך זכרי למה לא תבכי ונפסך כמים שפכי נוכח פני ה' כי לא
סגר בעד רחמי, שאי אליו כפים אל אל בשמים אולי יחנן ה' לבאות

מזכרת מעוררת הנפש המדברת

הקיצה בן אדם העירה נרדם עד מתי חישן : תשכב כשכור בעמק
עבור עם זמר"ן ויקש"ן ואל"ר ודיש"ן אל תחנהג בטופת ופנ
סופך נמס כדונג והיה לאבק כפיח הכבשן אל תשמח אל גיל כעמים אלי
פתיגיל, עם פרות הבשן חדל מעושק ועזוב דברי חשק אל תהן לנשים
חילך חמת מלא לואה חפו ראשן, אל תפער לבלי חוק פיך למלא שחוק כי
אז יעשן, אל תבטח בחיי שעה לא זאת המנוחה והמרגועה אל יאמנן
בשוא נחמה כלה כענן וכעשן, אל תחוש להחעדן זמן ועידן וזכור את ימי
החושך כאהלי קדר יריעות כושן, זכור אל תשכח עבר ונוכה מדש תוליא
מפני ישן, מתהלך בנן כאיש מנן מטיב נגן ינובב במולות ותירושן שמח
בסור וזכור בוראיך ילד ושחור פן חלך לאחור אל תאמנן בעלמך עד חלך
לישן, אל חכין לרמה משמנים ולא תרבה מעדנים לחולעה חשכון בנוסף
חקנן במדרך ועפרס מחלב ירושן, ברוך כגבר אשר שם ה' מבטחו הולך
בכוחו לא יירא רע מלע ישכון ויחלונן בכל שדי יוצר רוח, וקווי ה'
יחליפו כח ישישו כי ימצאו מנוח לא יבוא עוד שמשן, והיה ה' אלהינו לנו
לאור יומם, יהי לעד שמו מרומם, אור ישראל וקדושן, ובשכמל"ו :

אמר המביא הספר נ"י לבה"ד בפעם ראשונה

אציגה נא לפניך קורא נעים קצת ממאורעות אשר קרו למשפחה
היקרה והמיוחסת שב"ישראל . משפחת אבינו רבינו הגדול
בדורו חכם צבי זללה"ה . הדברים האלו נכתבו ושום מספר מיוחד מבנו
כבוד רודי זקני הנאון אמיתי המפורסם בכל קנאי ארץ מוה' יעקב אב"ד
דק"ק עמדן זללה"ה . וקרא שמו מגילת ספר . בו יסופר באורך
מתולדותיו וקורותיו אשר קרו לו בחיי עצמו . גם מקורות אבותיו ואבות
אבותיו אדירי כל חפץ מעשים נפלאים ונוראים כל שמתעיהם תלילנה שתי
אזינו :

איצר מגילת הספר הזה כתובה מאלבעות המנוח הקדוש הזה היתה
כמוסה ועמוסה ימים רבים בין גנזי אולרות הספרים של גביר
אחד בהאמצות מקום מולדתו של הענק הגדול הזה . וזה מקרוב נמכר
עקד הספרים האלו מיורשי הגביר המנוח הזה להביבליאטעק הגדולה אשר
באקספורט הבירה במדינת ענגילאנד . בתוכס גם חיבור יקר הזה עודנו
בכתובים ולא זכינו לאורו לולא כי ה' הותיר לנו שריד . כי בספרי המאספים
אשר התחכמו לאסוף בספריהם . ככל אשר מצאה ידם מתולדות גדולי
ישראל המפורסמים בכל דור ודור למען הפיץ ב"ישראל ולחוק זכר גדולי
עמנו בלב זרע ישורון עד דור אחרון המה התאמנו להשיג גם חיבור
מגילת ספר הזה מבית גנזי הגביר הנ"ל ולהעתיקו בדפוס . אך גם משם
אפס קצוה תראה וכולו לא תראה כי במאסף לשנת תק"ע בתקופה ראשונה
העתיקו איזה דפים ממגילה זו . ואמרו כי ההמשך יבא במחברות הבאות .
ומן אז והלאה לא ראינו עוד מזה מאומה . וגם לא נודענו הסיבה אשר
מנע אותם לבלתי העתיק המגילה הזאת עד תומה . כאשר הכעיתו אז גם
בפתיחת דבריהם וסיות גם ספרי המאספים ספו תמו ובפרט המאסף הזה
משנת תק"ע לא נמצא כ"א אחד בעיר אמרתי אני הצעיר ענף עץ אבות
משפחת הקדושים האלו אשר בארץ המה להעתיק כאן הדברים האלה אות
באות כאשר נאמרו ונדפסו במאסף שנת תק"ע הנ"ל לחועלת עמי ואחיי
ובניי אשר חנן אלמים אותי למען ידעו דור אחרון כי מנוע קודם מקור
מחלכתם . ועי"ז תחזוק לבסם ליראה את ה' ולאהבת תורתו הקדושה
והי' אם יזכני ה' להשיג חיבור היקר הזה כולו אקבענו בדפוס לזכות את
הרבים . והי' בזה שלום :

מגילת ספר

אבי ישמרכם השומר אמת לעולם • באור ה' הקבצו ושמעו אל
יעקב . וישמע אליכם אלהים ואלהי אבותיכם :

אספרה אל חק ולפעלי חתן נדק . ואזמרה רבות עשית חתה ה'
אלהי . אגידה וחדברה עלמו מספר איה שוקל ואיה סופר •
ה' אלהי ארוממך כי דליתני ולא שמחת חויבי לי עלות מרחוק ה' נראה
לי ממעשיו ועלילותיו אשר הראני ואמרתני מי יחן ויכתבון בספר עלי לעד
בצור יחבבון בכתב בית ישראל בניס יולדו יקומו ויספרו לבניהם ליום
אחרון . אז ימלא שחוק פינו ולשונינו רנה ואחחיל מאזני זקני . אזי אבא
ז"ל אשר אני נקרא בשמו . ה"ה הגאון מוהר"ר יעקב במהור"ר בנימין
אשכנזי מגזע ז"ק כן היה מנהגם לחתום שם משפחתם כי היו זרע קדש
בני בחונים ורופים בימי הגזרות ושמדות והמה שחורים נאמנים לה' מכמה
דורות מגדולי חסידיו אשכנזי הקדמונים . ואזני זקני כנ"ל היה אחד מראשי
חכמי ווילנא המסוימים באותן הימים לפני גזרות חמיל שר"י והי' חלמידו
של הגאון מוה' יעקב אב"ד דק"ק לובלין . אזניו של הגאון מוה' העשיל
ז"ל אללו שמש בישיבה ונתן לו בתו . אבא רבא הוא חתנו של הגאון
החסיד שבכהונה בעל ס' שו"ת שער אפרים ז"ל ראש ב"ד בק"ק ווילנא
המעטירה אז בהיותה בשלותה והי' לו כתב יחוסו עד אהרן הכהן • וא"א
זקני הגאון בעל ש"א ז"ל החסיד הגדול הנ"ל הי' כל ימיו יושב בתענית
חוץ משבת ויו"ט לבד מכמה פעמים בשנה שהי' מתענה משבת לשבת .
ושאר תעניות רגופות ובכל זאת היס פניו מאירות כחמה כאלו כל יום שותה
שכר ולא פסק פומי' מגירסא יום ולילה וברוח לדעת עוד ממעשיו
והרבצת תורתו ועומק למודיו והוראותיו וקורותיו יעיין בהקדמת הספר ש"א
שכתבה בנו הרב המובהק כמו"ה יהודה ליב ז"ל שהביא הספר הלז של
אזניו ז"ל לדפוס . ונפטר זקני הגאון החסיד במקום כבודו ק"ק אובין והי'א
נקראת בודין היא היחה עיר גדולה ועשירה הרבה שנים קודם שכתבה
הקיסר וכו' . והרב ר' יהודה הנ"ל תקע אהלו של תורה בירושלים חוב"ב .
ומת שם בשם טוב והניח אחריו בן חכם גדול הרב ר' ידידיה ז"ל, אשר
נשא בת הרב יחזק ז"ל מרא דארעא ישראל בימיו ונתן אחת היחה לאמ"ז
הגאון בעל שאר אפרים, ושמה נחמה ז"ל . היא היחה חס אדוני אזני מורי
הגאון אשה זקני הרב מו"ה יעקב הנ"ל . וספר לי עליו הגאון ר' דוד
אופנהיים שהיה מכירו ותלמידו מובהק והגיד לכפליא מגדול חכמתו
ובקיאותו כי ארבעת חלקי ש"ע היו שגורים לו על פיו ונעשה לו נס כאשר
אספר הנה :

יִיְדֵי בַשָּׁנָה ח"ח לַפ"ק . עַתָּה לְיִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָה פּוֹלִין לֵיעָא וְאוֹקְרֵינָא .
מֵאֵר הַזֹּרֵר חֲמִיל שְׂר"י וּמַשֵּׁס נַחֲפֵשֶׁטָה הַגּוֹזֵרָה וּנְמַשְׁכָּה לַקְהֵלָה
הַקְדוּשָׁה וּוִילְנָא הַמְהוּלְלָה וְעַדִּינָה גְדוּדָה מְקִינָה אַחַר שְׁהִיתָה יוֹשֶׁבֶת בְּעַם
וּשְׂאֵן וּרְבֹו שֶׁס בְּעַלֵי חֲכָמָה וּמַעֲלָה וְעוֹשֶׁר וְעַלּו לְשֵׁם וּלְחַסְלָה עַל כָּל שְׂאֵר
ק"ק . לִכֵּן בְּכָל מְקוֹם שֶׁהִגִּיעוּ לְשֵׁם בְּנוֹדָם וּטְלֵטוּלִים בְּאַרְצָה אֲשֶׁכְנוּ וְהַמְדִיעוּת
כִּיּו נַחֲשָׁבִים מֵאֵד כִּךְ סָח לִי הַיֵּשִׁישׁ הַק"ה ר' בְּעַר כְּהֵן יוֹשְׁבֵי הַקְהֵלָה הַזֹּאת
עַלּו לְשֵׁם וּלְחַפְזָרֶת עַל כָּל אֲנָשִׁי פּוֹלִין כִּלְל . אֲמַנְס חֲכָמִיָּה כִּיּו אֲנָשִׁי שֶׁס
וּמּוֹפְלָאִים גְּדוּלִים שְׁלָא מִשּׁוּ מַחוּךְ אֹהֶל בֵּית הַמְדַרְשׁ הַגְּדוֹל שְׁהִיָּה שֶׁס
לְמוֹדָם . וְכָל הַלֵּילָה לֹא יִחַשּׁוּ לְלַמּוֹד הַלְכוּת וּפּוֹסְקִים לְדְרוֹשׁ וּלְחַקּוֹר בְּאַמְתָּה
שֶׁל תּוֹרָה לְהַלְכָה וְלַהוֹרָאָה וְלֹא כִּיּו יִשְׁנִים בְּבַחֲתִיהֶם כָּל יְמוֹת הַשְּׁבֻעָה כִּי אִם
בְּלֵילֵי שַׁבָּתוֹת וּי"ט . וּמַהֶם נַעֲשׂוּ גְבוּרֵי חֵיל אֲרִיּוֹת בְּחוֹרֶה כּוֹלֵם זְכוּ לְהִיּוֹת
מְדוּרֵי הוֹרָאוֹת בְּיִשְׂרָאֵל עִם שְׂאֵר לּוֹמְדִים מּוֹפְלָגִים קְלִינִים וּמַנְהִיגִים מַהֶם כִּי
הַחֲכָם הַמּוֹשֵׁלֵם הַגּוֹאֵן הַחֲסִיד שַׁבְּכָחוּנָה בְּעַל שְׂעַר אֲפֵרִים ז"ל שְׁהִיָּה רֹאשׁ
ב"ד בְּוִילְנָא . וְהוּא בְּעַל בְּרַכַּת הַזִּבְחָה וּשְׂאֵר חִיבוּרִים כְּאֲמַרְו עַלּוּ שְׁהִיָּה יוֹדֵעַ
פּוֹרִים וּב"י וְכו' . וְהַרְבֵּ בְּעַל הַש"ךְ וְהַרְבֵּ חֲסִיד וּבְעַל הוֹרָאָה בֵּית הַלֵּל
ז"ל . מְלַבֵּד שְׂאֵר גְּדוּלִים כּוֹלֵם הִלְכוּ בְּגוּלָה נְפוּלָו בְּאַרְצָה לְהַרְבִּיץ תּוֹרָה
בְּיִשְׂרָאֵל וְהִיּוּ לְמֵאוֹרוֹת מַהֲרַש"ךְ נַעֲשָׂה אֲב"ד בְּפוֹרְדָּא וּמַשֵּׁס נַחֲעֵלָה לְשַׁבָּת
עַל כַּסְאוֹ הַרְבִּנוּת בְּפַפְד"מ . וְהַרְבֵּ בְּעַל בֵּית הַלֵּל נַחֲקַבֵּל לְאַב"ד בְּהַאֲבֹרָב
וְאַלְטֵינָא . וְהַרְבֵּ ש"ךְ בְּהַעֲלִישׁוּיָא בְּאַרְצָה מַעֲהָרִין אֲבִי אֲנָח עִם כָּל בְּנֵי בֵּיתוֹ
נַחֲשִׁבּוּ ג"כ בְּמַעֲהָרִין מַתְחַלְּהֵי הִי' לְאַב"ד בְּטַרְיֵבֶשׁ . וְלֵן לְדַק בְּבֵית הַקְלִין
הַמְּפוֹרְסִים בְּעַם רִי"ךְ קוּיַפְמָאן ע"ה . וְשֶׁס לְמַד אֲלֵנוּ בְּנוּ שֶׁל הַעֲשִׂיר הֵלּוּ
אֲח"כ הִיָּה אֲב"ד בְּק"ק בְּרוּדָא . וְאַחַר זֶס נַחֲקַבֵּל שׁוֹב לְאַב"ד בְּק"ק אֲבוּבִין
בְּהִיּוֹת עוֹד עוֹמְדָה בְּעוֹשֶׁר וּמַעֲלָה וּקְבַע שֶׁס יִשְׁיָנָה וְשַׁמְעוּ הוֹלֵךְ גַּם בְּכָל
אַרְצָה טוֹרְקִיָּא הַסְּמוּכָה לְשֵׁם :

א בְּטַרְס בּוֹאֵס אֵל הַמְּנוּחָה וְהַנְּחָלָה עֲבָרוּ עֲלֵיהֶם רַעוּת רַבּוֹת וְלָרוֹת
לְרוֹרוֹת עַל שְׁכַמָּס כְּמַעֲט שְׁכָנָה דּוּמָה נַפְשָׁס בְּחַרְב הַיּוֹנִים הָאֲרוּרִים
הָאֲכֹזְרִים יַמְש"ל פַּקַּח אֲזִינִךְ וְשַׁמְעָה מֵה שְׁאִירַע לְאַבִּי זְקַנִי הַרְב כְּמו"ה יַעֲקֹב
ז"ל . שְׁהִיָּה אֵז בְּחוֹר בְּשִׁנִּים וּבְהַחְפּוּז לְנוֹם וְלַהַמְלֵט עַל נַפְשָׁס מִפְּנֵי חַרְב
הַיּוֹנָה נִפְרַד הַאִישׁ הַשֵּׁלֵם הַזֶּס מִחֲמִינוּ וּמֵאֲשַׁחְתּוּ הַיְלִדָה (שְׁנַשְׂאָרָה אֲלֵל אֲבִיָּה
שַׁבְּרָה עִם בְּנָיו וְאַשְׁחוּ אֵל אֲרָץ מַעֲהָרִין שְׁלָא יַעֲבֻעוּ בְּטֵיט הַיּוֹן) וּפְנַעוּ בּו
בְּא"א זְקַנִי מוֹהַר"י ז"ל הַעֲמָאִים הָאֲכֹזְרִים הַאֵלָה אֲשֶׁר הַרְבּוּ חֲלִילִים עַקְרוּ
כְּמֵה קַהֲלוֹת לֹא הַשְׁאִירוּ פְּרַסָּה מִבְּנֵי אֲוַמְתֵּינוּ בְּאַרְצָה אֲוֹקְרֵינָא . וּמַשְׁבּוּ
לְמַחּוֹת שֶׁס יִשְׂרָאֵל אֲרָץ לֵיעָא וּפּוֹלִין . וְשַׁסְכוּ דַם נַקִּיִּים קְדוּשִׁים נִאֲמָנִים
לְאַלְהֵיהֶם

מגילת ספר

לאלהיהם לאלפים ולרבבות אשר היו כלאן לטבחא כאשר פגעו הארורים
באים לדיק הלזה וגזר עליו השבאי שיכרע חרב להתיז ראשו : וכן עשה
פשת לוארו לחרב חדה למסור נפשו להריגה על קדושת השי"ת ויחודו ובעודו
על ברכו לקבל המיתה במכת חרב וכמעט שפרכה נשמתו . הגה זה מלאך
נגע בו כי נתן ה' רחמים בלב הזר וממל על רכות שניו ומחת שהיה רוחה
להוליך החרב על האחר בצד אחד נכמרו רחמיו ועשה לו דחיפה בצד
בקרנא של כלי חפזו דרך בזיון ואמר לו קים לך בלב בחור ולך לנפשך .
ויזילכו ה' מחרב רשעים באופן נפלא מאד ויהי לגם ופלא גדול ויתחבא
אח"כ בין ההרונים מיראה מחרב שאר אכזריים ולא נכר להעוברים דרך
שמה אם הוא חי או מת ה' לחורב ביום מעטל בין המתים הנהרגים על
קידוש השם ובין בצעי המים מתכסה בשק למחסה מקרה בלילה ה' נורד
לבקש איזה מחיה ולקח עשבים מפרי מר הגדל בעשבים באגס להחיות את
נפשו במצב הזה נשאר כשמונה ימים עד חוס כל הגוי ערל וטמא ולמא
דס כואבי ערב לעבור . אז ברח אל נפשו ויעלט :

והנה בהיותו בין ההרונים שם איזה אנשי מבני עמנו מתחבאים גם
הם ועמדו מרחוק וראו כל המעשים של א"א זקני ז"ל . אך שחה
לעפר נפשו תחת יד הזורר ברעותו לפגוע בו וחשבו שכבר הותז ראשו
בכרעו לטבח . וכראותם חרב הזר מונחת על לוארו חשבו כי לא יחי' אחר
נפלו בדחיה לארץ באותה החרב שלא היתה באמת מכת מות כלל . אך
האנשים ההמה העומדים בית המרחק ורואים בבהלה ואימת מות נפלה
עליהם דימו שהגם ראשו מעליו והושך לארץ . (כענין שאמרו חז"ל בנמ'
דחזו למחו לי' וכו' עד אחר במלחמה אינו נאמן . אבל כאן שנים היו
ואמרו נ"כ בדרמי) לשיכך כשהגיעו חלה האנשים אל אה"ז הבאון בעל ש"א
ז"ל שנמלטו מיד האויבים בחמלת ה' עליהם ובאו לעדינות מעהרין למקום
חפלים ויפקד מקום אדוני זקני מוהר"י ז"ל וחקרו אחריו אלל פליטי חרב
הנ"ל . אם ראו אחו חי או מת ויעו האנשים הנמלטים ההם הכשרים
והולכים לחומה . ויאמרו כי ראו בעו"ה שכרע להריגה והותז ראשו העידו
על מה שלא ראו בראי' ברורה על זה החיר הבאון הגדול המפורסם בדורו
בע"ה העשיל ז"ל את אשתו ע"פ שאלת חכם והוראה להפיר כי היה דבר
פשוט מאד וברור ככחוב בחורם על פי שנים עדים יקום דבר אף כי
בעגונה דהקילו חז"ל אללה . אך אשתו הילדה היפה בנשים לא רצתה לקבל
תנאומין על המי בעל נעוריה ולא הטתה חזון לכל השידוכים הגדולים אשר
דיברו לה . ופאת ה' היתה זאת שחשמוד הצדקת בטכרחה לאיזא ממנה

שלשלת גדולה דור ישרים יבורך מטע להתפאר כי אחר חלי שנה בא הכרוב
ברגליו . ויהי לאות ולמופת בישראל מן אז והלאה לא רכס הגאון הנ"ל
להתיר שום עגונה בדור ההוא ובזמן העתים שהיה שם עגונות רבות
מבעליהן הנאבדים ברעש ההוא משוד היונים הארורים . וירא ממכשול על
כן קבל עליו שלא להזקק לשום התרת חשה מאחר שהמכשלה הזאת תחת
ידו שהתיר חשה חיש גמורה . ואמר שבעת רעה כמוה אין לסמוך כלל
אפי' על שני עדים גמורים ונחקיים בו לא יאונה לצדיק כל און :

אחר זאת נולד אבא מארי ז"ל כבי תפארת ישראל מהזוג הנבחר עולם
בארץ מעהרין ומשם באו אה"ז הגאון בעל שאר אפרים עם חתנו
אה"ז מוהר"י ז"ל עם כל נפש ביתם לבודין הוא אובין ראש מלכות אונגריין
הי' שם רב אב"ד כמה שנים לקהל החשוב אשר היה שם בפעם ההוא
הנהיג נשיאותו בכבוד גדול והסתחן בעשירי הקהלה עם בניו ונכדיו והרביץ
חורה לרוב . ויהי שמטו הולך בכל ארץ טורקיא ובארץ ישראל גדול שמו
רבים מגדולי הארץ מריצים אליו אגרותיהם בשאלות ותשובות . כאשר ישאל
חיש בדבר אלהים ואדוני אבי מורי הגאון ז"ל עודנו נער רך בשנים למד
חורה אלל אביו אה"ז ז"ל בשקידה רבה והי' לו לב חריף וזכרון גדול
ועלום מאד והלך לסאלוניקי בימי חרפו ללמוד גם דרכי חכמי הספרדים
אשר היו שם בעת ההיא חכמים גדולים ועלומים ושמש את הרב הגדול
כמו"ס אלי' קיבו ז"ל ביחוד ומשם חזר לבודין אל בית אביו ולו שם כשם
הגדולים בעודו ילד בחור בשנים . ומלאתי ראיתי בין כתביו אגרת כתב ידו
הקדושה של אה"ז הגאון החסיד בעל ש"א ז"ל שכתב לו לסאלוניקי להזכירו
על שקידת לימודו והתמדת חקירתו את חכמי האפרים לעמוד לפניהם
לשמעם ולדעת לב כל אחד מהם ותכמתו ולהביא אחר מחידושיהם באגרת
הזאת הרבה לנכדו אמ"ס ז"ל הילולים ותוארים כדרך שכותבים לגדולים
אנשי השם . וא"א מורי הגאון ז"ל מאז בילדותו החל רוח ה' לפעמו וכתב
וחבר שאלות ותשובות ארוכות ורחבות בעשרה ידות או יותר . והמה היו
מונחים עד הנה בבית גנזיו ונראה מפני גודל כמותן הניחן ולא הביאן
לדפוס בספרו ח"א . גם אנוכי כבד ממני הדבר לעבור עליהן ולשום עיוני
בהן בפרט שבה לידי שלא בעונתו שמתחלה עברו ע"י זרים שנים רבות .
ומי יודע מה נפקד מהן וגם הכתב היא ספרדית ובקושי יוכל לקרותן
מזרתן לטירותי המרובות והן למשא עלי לכן בהכרח הונחו מן הנד עד
שיבא הגואל להם ויוליחם לאור :

מגילת ספר

גם היה אה"מ הגאון יפה תואר ויפה מראה עם זה הי' נוהג בחסידות
 עלומה מנעוריו • לכן חשקו בו גבירים כבירים וגשחרך וכשא בת
 עשיר גדול מעשירי קהל בודין הישנה שהפריז לו ממון רב ויהי אהמ"ה
 בבודין עשיר מסוים • אח"כ הי' רב וחכם בקהל שארצי בארץ באשניען •
 שהי' שז ג"כ עשירים מופלגים וכאשר נלכדה העיר בודין מאנשי הקיסר
 יר"ה • הלכו כל הקהל כבי וזקני וזקנותי רגליהם למחשמים הוגשו והוליכס
 לברלין שר החיל של רגשי הצבא פרייסן ששבה אותם ונפלו לחלקו ונפרדו
 בברלין • ואהמ"ה נעתק משם בדרך גם ופלא שנעשה לו בתחלה כאשר בזה
 העיר במצור ותפוח כדור של אש מקנה השריפה הגדול שקורין קאלאן •
 ויפול בבית שהיה דר שם אהמ"ה ז"ל • ויך את הבית רסיסים ובקיעים ויקח
 הכדור את אשתו הראשונה עם הילדה שהיתה לו ממנה והוא הי' בחדר
 הסמוך עליהן בבית אחר ולא הזיק לו מאומה וניצל בחמלת ה' אליו ויהי
 לכם ומשם ברח וימלט ובפרק ההוא כתב החשובה הנדפסת בספרו סימן
 ס"א עיי"ש על אודות אשה שנפטרה בשנות החזרה ובהה נפטרה חוץ כ"ד
 שעות למיתת אמה • ונתקבל לרב בק"ק שארצי כנ"ל ועמד לשרת את הליבור
 הלז עד תום מצור אובין והנהיגו בו כבוד גדול • וכאשר קרבה פקודת העיר
 שארצי ותפוח גם היא במצור מאנשי חיל הקיסר יר"ה • וכשנצו כי נשבה
 אביו ואמו הלך לו אהמ"ה ופנה מאותה המדינה ובה לו לארץ אשכנז ובכל
 הדרך הארוכה והטלטול הכבד לה רצה לקבל מחנה משום אדם אעפ"י
 שהיה לו שם גדול • ובכל מקום שהגיע לשם חרדו לקראתו והיה מסתפק
 במעט הכסף הנמצא בידו ובבואו לויניציאה התארח בבית הגאון החסיד
 המופלג כמוהרש"א ז"ל • וחיבה יתירה נודעת לאהמ"ה ממנו שם אזל הכסף
 מכליו כלתה פרועה מן הכיס והזמין לו הקב"ה דרך פלא אחד מחורי ארץ
 הגר (אונגארן) שהיה חייב לו סך מסוים שבה לשם ונודמנו לפוגדק אחד
 ופרע לאהמ"ה כל חובו משלם באופן שלא היה צריך לעזוב מדת חסידות
 שהחזיק בה מנעוריו להיות שונה מחמות כענין שאמרו חז"ל בדרך שאדם
 רוצה לילך מוליכין אותו באשר ה' אהו • משם עבר על מדינת אנשפאך •
 ומשם בא לק"ק פראג וא"א זקני מוהר"י ז"ל עם אשתו אמי זקנתי אחר
 שעברו עליהם כמה גלגולים באו לאלטונא • וראו את בנם אהמ"ה ז"ל בכבוד
 (כי הוא ז"ל חקע דירתו לכאן כאשר אספר למטה בעז"י • אחר שכבר
 נשא אמי מורתי רבנית ע"ה) ומשם נסעו לארץ הקדושה דרך ארץ פולין •
 וזכו להתישב בירושלים תוב"ב ואחר שנפטרה אשת נעוריו של א"ז והוא כבר
 זקן יותר משבעים שנה והכריחוהו החכמים אשר היו שם שישא אשה בזקנותו

כי אין מניחין בעיר הקדושה לשבת אדם בלי חשה אפילו יהא זקן ושבע
 ימים מאד וזימן לו הקב"ה שם זיווג שני הנון . ג"כ חשה כהנח ממשפחה
 מיוחסת שבישראל היא היחה הזקנה מלומדת המופלגת שהיחה שמה מלפנים
 ושמה יהודית בת הגאון המפורסם כ"מ נפתלי כ"ץ אב"ד רפד"מ . ונפטר
 אבי זקני כמהר"י גם הוא בירושלים בשיבה טובה בן ע"ג שנה ונכתב משם
 להודיע לאמ"ה ז"ל ונחזור לתולדותיו של אמ"ה ז"ל . בהיותו בפראג היב
 שמו הולך וגדול ורעה הרב ר"ו אב"ד דמדריג פיהם לתת לו בתו לאשה
 עם ממון רב ולא אבה לקחתה מחמת היחה אלמנה (ונשאת אח"כ להגאון
 אב"ד מפראג) משם נסע אמ"ה ז"ל ובא לו עד ברלין . ועם היות שרטו
 כמה עשירים גדולים אשר שמעו שמעו הגדיל ביחוד בק"ק האמבורג
 להשתדך עמו ולהפריז לו ממון רב לא נחן עיניו בממון ובחר במשפחה
 מיוחסת נתקשר עמו דודי הרבני כמהר"ר ז"ב ע"ה לקחת את אחותו בת
 אבא רבא הגאב"ד רב"ק בעת ההיא ה"ה כמהר"ר משלם זלמן יימארק
 ז"ל . היא אחי מורתי החסידה הרבנית מ' שרה ע"ה כי מה' היחה לו
 חשה משכלת יראת ה' עהורה מגזע הנבחר משפחת מירלס המפורסמת
 מחסידי ק"ק וינא הישנה המלאה לה אנשים נכבדים נדיבי ארץ אנשי מעשה
 וחסידים גדולים . בעלי תורה מופלגים וכל הגאונים שבאותו דור דעה דבין
 בהם והתחתנו עמהם כי גדלם מאד מעלתם בתורה ביראה במעשים בעושר
 ובנכסים בגדולה ובשם טוב וביחוסים . ואבא רבה מר קשישא הג"ל האריך
 ימים על ממלכתו בג' קהלות בשלום ובשלום והנהיג את הליבור במישור
 ובחכמה וכן גדלי השלם קהלות ביפיו רבו למעלה ראש בעשירות וכבוד .
 וכוא ז"ל ראה בערך מאה וחמשים יולאי חלצו או יותר גם דור חמישי
 יולדו לו בארץ . וכל אחי אמו ובעלי אחיותיו אנשים גדולים בתורה ובמעשי'
 מהם רבנים מהם קנינים במדינת פולין וליטא . מלאו פני חבל והארץ
 האירה מכבודם :

ואמ"ה הוליד מאמי הרבנית ז"ל בק"ק אלטונא חמשה בניס וחמשה בנות .
 בשנת תקי"ב הזאת עורם חיים וקיימים ת"ל ושם באלטונא בנה
 לו ה' בית נאמן והקים לו בהמ"ד הגדול קלוז . שימדו לו גבירי ועשירי
 הב"ק להרביץ בה תורה אמיתית לשמה ונאספו אליו שמה לומדים ורבנים
 מופלגים מארץ פולין וליטא . שבו עוסקים בתורה בשקידה רבה יום וליילה
 לא ישבותו ללמוד גפ"ת ופוסקים הלכות ואגדות . גם מלאו ידיהם לה'
 בשאר ידיעות עד שנעשו שלמים בתורה ובחכמה גם למדו ממנו ז"ל פרישות
 וזהירות ונהגו ססירות אמיתית ויראה פנימית באשר הי' ז"ל סוגא בנע

מגילת ספר

ומואם אפילו בתמון שהוא של יושר אלל רבנים אחרים ומימיו לא קיבל
מתנות תמון מבשר ודם היחידים עם שפעמים רבות הביאו לו דורות כלי
כסף וכלי זהב יקרים והשיב פניהם ריקם ולא אבה לקבל מהם מאומה מי
יוכל לספר גדולות מעשיו לא יאומן כי יסופר אם לא מי שראה וידע ושמש
אותו כאשר עוד לעת הזאת (שכתבתי מגילה זו) נתמלאים בני קהלות איוה
אנשים זקנים ששמעו אותו וזוכרים מעשיו והנהגתו הקדושה והישרה ולימוד
חורחו המה מתמלאים שמחה והלהלל בדברים ממנו וזכרון שמו הוא חרות
כפש מכירו וידעו מלפנים כי לא נשמע ולא נראה כמוהו בארצות האלו
משנים קדמוניות . על כן גדל והלליה בחורה ובחכמה שלמד ולימד כי כל
חורחו לשם שמים היתה לא להחגדל ולמלא חן בעיני בני אדם רק לסרבות
כבוד בוראו . והי' לו לב ארי' להליל עשוק מיד עושקו ולא נשא פנים
בחורה קיים לא חגורו מפני איש . והפלא הגדול שלא יכלה האות הכסף
אשר יענה את הכל להטות לבבו אליה עם היותו ז"ל מטופל בבנים בבנות
וביתו ריקן מהכנסה מרובה כל ימי היותו רב בקלויז לא הי' לו רק ששים
ר"ט לשנה דבר קטוב והולאה מרובה הכרחית עומה מאד עליו והף שהי'
אדם ענוג ורך מאוד חלוש הטבע ורפה המוג בכל זאת נוהג בהסתפקות
האפשרי למען לא יטרוך למחנת בשר ודם באשר הי' בעל בטחון ואמונה
אין כמוהו בכל הארץ :

אמ"ה ז"ל קבע ישיבה ומדרש בקלויז דאלטונא קרוב לעשרים שנה
שהרביצ בו תורה וחכמה ויראת שמים וסמו הולך בכל הארצות .
ומלדה פרוסה בירושלים ורבים מחכמי אשכנז ופולין מריצים אליו אברותיהם
ושאלוהיכם בכל דבר הקשה להם . והיה חשוב דינו ופסקו כאלו נפסק
ונגזר בבית דין הגדול גם מקהלות הספרדים שואלים אותו ודורשי' דבר
ה' מאתו ואחר דברו לא שנו . גם לרכי לבור דשגש קהלות אשכנזים וקהל
ספרדים שבהמבורג היו מוטלים עליו לדון ולהורות בין איש לרעהו ובין
קהל לקהל . ולא סרו מאחריו גם בסיות חמיו מר אבה רבא הגאב"ד
מהר"ז מירלם הנ"ל מלך בני קהלות . ואדוני אבי מה"ג רב בקלויז הוא
היה המוליח והמביא מחמת היות סוחטו הרב זקני זקן ככד אשר מוטל
כמה שנים על ערש דוי . וכל מיני דנעתא עלי' דמר אבה רמיין וכל זה בלי
סגר ונעילת פרם היה עזד לעם הזה . וחקן להם מקטות טובות רבות
וגרם לדקות הרבה רבו מלספור :

ד"ן אלה קנות דרכי איש האלהי' אמה"ג ז"ל לבאר כלם הי אפשר והעליתי
מקנת שבתו על ספר דרוש הספרו אשר קראתי יציב שתגם . כלל

על דבר היה לו לב ארי, נבזר כארי ורץ כלכי לעשות רצון קונו בכל דבר שהיתה לטובת ישראל במקומו ושלא במקומו היה נדרש לכל שאל, לשבר מחלעות עול ורובי חורה שבכתב ושבעל פה הו' דמי לי' כמונה בקופסא, עם בקיאותו נפלא בכל ספרי שאלות ותשובות, גם היה מכיר ויודע לדבר כמה לשונות, ספרדי, איטאליאני, טורקי, הונגרי, אשכנזי ועברית, ומבין בכל חכמה, לפני מלכים יתיב, ונתן ה' חנו בעיני השדרות בכל מקום אשר עבד שם כמו שאספר למטה בעז"ה, גם ה' וחרן בממנו ובקי במילי דעלמא ובהנהגה המדינות והיו נהנין ממנו עלה ותושיה ועל כלם היה איש קדוש לאלהיו חסיד גדול בכל דרכיו ולנוע בכל עניו, היה מקובל גדול ונאמן בכל בית ס"ה ותיקונים והאר"י כמעט שגורים על סיו כמו שהיה בקי בנגלה מקרא ומשנה, הלכות ואגדות ש"ס ופוסקים, וארבעה עורים בכלל ובהרבה שו"ת חדשים עם ישינים והיה נח לשון בדבור ובמכתב כאשר נראה מחבורו ס' שו"ת הנדפס, (והגיע עוד חכריך כתבים בערבוביא גדולת כי היו מונחים ביד זרים שנים רבות, כי נמסרו ביד כמחור"ר אפרים ע"ס ח"י להביאם אלי, ונפטר בליסא ונשארו שם בידי אנשים אשר לא ידעתי, ואחר החקירה והפצרה נשלחו לידי בערעוב רב ולא אוכל לדעת מה נפקד מהם):

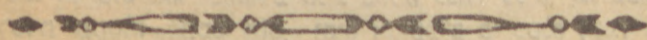
וממדותיו האלהיות הוא שאפילו יהבו לי' כל חללי דעלמא לא הוי משני בדבורים ולא נשמע על פיו לעולם דברי שחוק וליצנות ובכל זאת דיבר עם כל אדם בסדר פנים יפות והיה אהוב ואביב לכל מכיריו ויודעיו אשר ראו כי רוח קדושה וטערה בקרכו מיעוט שיטה, מיעוט חנונו, מיעוט שינה מלא רוח חכמה ויראה ומוסר וענוה לכן היו מוסרים נפשם עליו אהביו וחלמידיו, והיו דואגי' עליו וממליאים לו פרנסה בכבוד, באופן שלא היה מוכרח לעזוב מדת חסידות שהחזיק בה מנעוריו שלא לקבל מתנה ולא נהנה ממעודת רשות ולא יכלו להעבירו על דעתו להחרטות לקבל דורות כי כמו למלך יובילו שי למורא, אך לא עלמה בידם:

והנה מיד אחר חתונתו עם אחי מורתי הרבנית ע"ה מסרו לו שותף מבין בסחורות להרויח בהן כדי שיוכל לשקוד על למודו בבית הספר בלי דאגה והשותף יעסוק בעדו עם המעות באמצע, אבל לא ארבו לו הימים כי השותף שלו ברח מזה לאמסטודאם, אחר שנחאכלו כל המעות ויאל חמה"ג ז"ל נקי מן נכסיו פתע פתאום כי הבורח לקח הכל בידו ולא השאיר לו מאומה ולזה רבחה הדאגה בלבו עד שאכל בחולי השחורה

מלחמת נח"ם זה הראשונה הייתה בשנת חמ"ל, כשצילה עקר ח"מ
 הגאון החסיד ז"ל ממקום כבודו ק"ק אמשטרדאם לפי
 שהגיעו אל המהנדסים עלומותיהם בעש"ג ולא רצה שיתחלל ש"ש בין האומות
 לכן פנה זיו הודו והדרו לארץ פולין, שם נתעלה כמא כבודו ונתקבל לרב
 מדינה בלבוב והגליל יע"א, ונהג נשיאותו ברמה גם כל השררות שם עשו
 לו כבוד גדול שלא נעשה כמוהו לאדם מעולם באותה מדינה והי' לו כח
 הייתה חיותו מועלת על הבריות ושמעו הולך וגדול בין ישראלים וערלים
 מפני חכמת הנהגתו האלהית ומדותיו הישירות אשר הי' דבר חדש באותו
 מסווה וחקן שם תקנות חשובות באופן שהי' חנשי ק"ק לבוב מרימים
 ראשם אחר שירדו פלאים וכולם מתברכים בו, עונות הדור גרמו שלא זכו
 להשתמש בכלי קדוש זמן רב כי פתאום שקעה שמשו וגר אלקיים כבה וגרם
 יללה רבה, כל חנשי הארץ זוכים ומתאבלים אבל יחד מספר חמרורים
 ושרי פולין גם הם התאוננו עליו והלדיקו דין שמים באמרם שלא הי'
 כדאים וראויים לאדם כזה בעוה"ר, ואילו היו זוכים היה עוקר גם רוחן
 המינין של שב"ץ שר"י המצויים שם, וכו' :

זאת אשר חקוק על מצבת אבן, קבר איש האלקים הזה אשר מנוחתו כבוד
 בק"ק לבוב הנקראת לעמבערג סבירס במדינת גאליציען :

בירח זיו ניטל זיו החורה, ויאל תמנה כל הדרה בימי זיכורי ענבים ניטל
 האשכול, ומתה פרישות וטהרה, נגזת האורה, בזינא קדישא דכסורא
 עמודא דטרא חד בדרא, מה לרור שאבר מנהיג וקברניט של מלכי שר
 הבירה, אדונינו מורינו ורבינו, הרב המובהק הגאון הגדול החסיד המפורסם
 כמו"ה צבי הירש בהרב המובהק כמו"ה יעקב ז"ל, אשר הופיע אור
 תורתו ק"ק אמשטרדאם והאצבורה ונתקבל לאב"ד ור"מ ק"ק לבוב עם
 הגליל, ועלה אל האלקים בליל יום ב' דר"ח אייר התע"ח לפ"ג :

המנוחה האלהית... (המנוחה האלהית...)
 (המנוחה האלהית...)
 (המנוחה האלהית...)

כתב הרבנות של הח"צ זי"ע כז

(כתב הרבנות שנכתב להרב חכם
צבי ז"ל מאת פרנסי ק"ק אמשטרדם.

שאו שרים ראשיכם והנשאו פתחי אולם ויבא סלך הכבוד

צדיק באמונתו יהיה

הצבי על במתי עב יעלה, עולה על כלה, לגזרה שוה, ובחומרא וקולא
חידו ואידו, חד שיטורא, קולע אל השערה ולא יחטא, בהררים
בשערה, צבי לורך לכל נפש יקרה כשלמה עוטה אורה, כחמה ברה, עטרת
צבי ותפארה, נ' ב' ל' י' ש' ה', יומם י'וה ה' חסדו ובלילה ש' י' ר' ה', צבי
אשר בשרו מחזיק אורה, רב תנא הוא ופליג לי יקרה מפניניו ומחרוץ כסף
ומסוחר סחורה, זו תורה וזו שכרה זכה לשלחן בצפון ובדרום מגורם לולל
ביס התלמוד, ומעלה מרגימתא שפירא יס ודרוס ירעה התורה, המעוטר
בעטרה שקויו עמודי שם סדרה, כל רז לא חנום לי' בנגלה ועמויה
קולותיו חלי תליס של הלכות עולם לו, ברך ד' חילו לאורייתא בתוספתא
וברייתא ס"ה אדוננו מורנו ורבינו הדת גאוונו, מחמד עיינו אשר לאורו
ילכו בני עמנו הרב הכולל מפז מסולל אב"ד ור' ש' מתיבתא, ה"ה
המאור הגדול לממשלת על עם ה' הושבים עליו בתופלת לשמוע בדרשו
בקהלת הנאון הודול מעוז ומגדול נר ישראל פאר הדור עמוד הימיני כבוד
אדוננו מלכנו כמהור"ר צבי הירש נרו לא ידעך :

צדקרי קולך בת גליס בקרית עליזה משוש כל הארץ, ה' צ' א' אשר קרא
ד' מועד בהתועדת נדיבי עם יחד שבט ישראל, ומה מאוד
נחמלם היום השלישי שנכפל בו כי טוב אשר נמנו ונמרו לר"ב עו"ב
הצפון

(למען אשר הם' יציב פתגם ומגלת ספר שיהם מספרים
תהלות הרב הנאון חכם צבי זי"ע אמרתי לזרף גס את מכתב הרבנות
הנ"ל אשר ניסו הרב המאוה"ב מ' צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א אבד"ק
קראסניבראד שלח לי כעתקתו כפי אשר נדפס בס' תולדות יעב"ץ.
למען אשר גס הענין הזה לא יהי' נעלם טעיני הקורא.

כ"ד המלכה"ד בשנת תר"ם קריינו. משה יעקב שווערדשארף.

כתב הרבנות של הח"צ ז"ע

סלפון ליראיו ליראי ד' ולחוצבי שמו על כלם אשר נקבו בשמותם מה מאוד
נכבד היום הזה אשר עשה ה' נגילה ושמחה בו מצעיה הכה מלכך יבא לך
לדיק צבי אשר נלפון ליראי נס להחשאות עלינו באור פניו ילכו הליכות
עולם בקדש הקדשים שחידתן בספון יבא דודינו לנו ונאכל פרי מגדים.
כפרים עם נרדים יזלו בשמיו יערפו על אורות על דבר כה דלא תיעזר
ולהחיותנו בעליו, הלא זה היום קוינו בהחלפס ראשי עם יחד בחלרות
בית אלרינו, ומאת ד' היתה זאת אשר כולם כאחד עונים ואומרים ימי
ארוננו המלך, וינעו אמות הספים מקול הקורא זה לזה שואלים אי' מקום
כבודו ומלך זיפיו נחזה בעינינו עיני העדה והוכן בחמד כסאו וישב עליו
באמת שופט ודורש ושפט ללמד הטוב לדרש משפט ומחיר דק ה"י"ש"ר
לפנו דרכנו נשיא אלרים בתוכנו ולא נעה ימין ושמאל מכל אשר יורנו ולא
תהי' עדת ישראל כלאן אשר אין להם רועה, ומה מאוד נכספה וגם כלתה
נפשנו לשמוע שריקת עדריו עדרי התורה אם יש את נפשו לעשות עמנו
חסד להודיענו אם כשר הדבר וטוב בעיניו להיות לנו לקצין לאב"ד ולר"מ
וזרוק אב"ד ר"ס לאל עליון הקונה שמים וארץ באמרי פיו. והנה תורף בלינו
לו ומתן שכרה בלדה מהקסל יא"א אלף רייכשטאליר האלענדש בעד שכירתו
כל שנה ושנה על זמן מאך שלשה שנים אם ינזור ד' בחיים והאומר לרבך
טוב יראנו מטוב תורתו תורה החדשה אשר מאתו תלא ומשפטיו לאור
עמים ירניע ע"ד פסק מעות קיובץ על יד ירבה הון וחבל רב כי מצרסקים
מקצה הארץ עד קצה הארץ ובאניות יבא הנה ארץ לללל כנפים החופים
כרובו מו"מ שלהם. ומתוך זה כי יהי' להם ריב ונקרבו אל אלהים ויעלה
פסק מעות לחשבין וערך גדול החלי פסק מעות לפני ארוננו מורינו והשאר
להדיים הסובבים לשלחן גבוה ופסק מעות גיפה חלי למאה. והנה עוד
אתו ת"ל בניס אשר נשא לבס אוחס בתורה מ"י ינקי וכאשר הגדים נעשים
חישים ורועה לסמוך ידי קדשו עליהם וליתן להם מהודו לפרוס גולתא
דרהבא עליהם לקרותם בשם החבר יש לו ששה רייכשטאליר ומכל מורנו
אשר יתן שנים עשר רייכשטאליר. ולמראה עיניו ישפוט והוכיח למי יעשה
יקר וגדולה מן חופה ונשואין למז"ט עד ב' מאות רייכשטאליר ועד בכלל
יש לארוננו ורבינו אחד למאה ומאזו סך ואילך יש לו מהנשואין ארבעה
רייכשטאליר, ולזאת אשר יוכן בחמד כסאו וקרנו בכבוד הכנו בית לשבתו
עולמים לחזות בנועם ד' ולבקר בהיכלו היכל ועירת מלכים סמוך לבהכ"כ
עם כל שכיות החמדה באבני שישא וכוסלא ובנוי לתלפיות והדר הוא
לכל חסידיו בחדרי תורה ויפולו מעינותיו חולה ונשחה מים האנזלים מן

כתב הרבנות של הח"צ זי"ע כח

לכנון לעולמים יהי לנו למנין. ודבריו יעשו שורש למטה ויעשו פרי עץ
חיים למעלה מהר ציון המצוינים בכלה. שמורה בכל וארוכה. מאלקים ישא
ברכה. חלק פעמים ככה נאמרה לקרות ונאמרה לכחוב יום ועש"ק עשרה
ימים לחדש שבט שנת צע"ת רל"ו ענין לפ"ק פה ק"ק מפוארה
אמשטילרדס. עולם ועד הוא ינהגו ולאורו נלך לעולמים. ד"ך רזינו לבאר
שהשש שנים ה"ל תחילות מן שמנה ימים לחדש אדר שני ע"ח רל"ו
לפ"ק :

פנחס זעליג בן א"א כהר"ר אייזיק ב"ן שלי"מ
הק' אברהם זיסקינד בן א"א שמואל בכרך
הק' קאלמן בן הר"ר אלוי' ז"ל
נתן פיידל ב"ר יהודא
יודא בן א"א יצחק פריניץ מפען
זלמן בן א"א כהר"ר יצחק הכהן ז"ל
יודליון הלוי עמדון
אהרן בן אברהם פאלק

B

335.

